

ADMINISTRAȚIA : str. Sfânta Vineri nr. 9 — tel: 15.50.90. REDACȚIA : București, str. Popa Rusu nr. 24 — tel. 11.80.80

RABIN DR. MOSES ROSEN

Așa s-a născut Decalogul

noaptea adincă, cerul a fost at de fulgere; era lumina adu-ii care fișnea, risipind beznă aței. În liniștea de mormint a orinduirii a durerii omeniești, un e tunet a răsunat: el ducea în vături miraculoasă veste robirii tuturor celor oropsiți și și.

gere și tunete. Cei care piă erau orbi au început să vadă, rea covârșitoare era lumina ce it pe înalțimi, iar nici o ceață mai putea pune în calea bine-atelelor raze ale învățăturii ve-ă încălzească inimile, să tămă-ă rănile. „Intregul popor ve-ocile“ (Exodus 20—18), căci tuturor s-au deschis larg la ea măreață a fericirii pe acest t, viziune ce se profila în pia-lelor legii.

care piă acum erau surzi la rile nobile ale firii umane au t să audă, căci întregul văz-

pe Dumnezeu pe acest munte“ (Exodus 3—12).

Este adevărat că prin actul eva-dării din robia faraonică s-a născut poporul evreu. Dacă lucrurile s-ar fi redus însă numai la atât, de mult el ar fi fost acoperit de vălul uitării. Lumea avea destule noroade, iar unul mai mult sau mai puțin nu prezenta importanță în balanța istoriei. Imperii puternice au trecut pe arena existenței umane și croniearul de-abia le-a înregistrat. Cu atât mai puțin putea să fie trezită atenția generațiilor care au urmat, prin faptul că o seminție „puțină la număr“ כִּי אֵתָם הָפַעַט s-a adăugat la cele existente piă atunci. Noroadele apăreau și dispăreau, guvernate fiind de implacabilele legi ale regnului animal, în care numai cel pu-ternic avea dreptul la viață, iar cel slab era strivit fără cruțare.

Ieșirea din Egipt a rămas totuși eveniment de însemnătate deosebită, pentru că ea a fost urmată de reve-lația legii. Nu numai un nou popor a pășit la viață, ci o învățătură nouă și-a desfășurat stindardul pe înăl-țimi, stindard care avea să proclame valori eterne, valori etice. Cuvintul ei avea să declanșeze o reacție în lanț, care n-a încetat nici după mii de ani. Reacția în lanț a adevărului a redus la neant legiunile tiraniei și a măturat din calea ei orinduirile nedreptății.

De acolo, de pe crestele muntelui, a pornit atunci spre oameni o veste bună, a vremurilor în care pe acest pământ nu vor mai curge, nu vor mai izbucni suspine. De atunci, n-au putut fi uitate acele fulgere care au luminat viitorul, acele tunete care au trezit conștiințele.

„Așa s-a născut Decalogul.“ (IN LUMINA TOREI 1984, p. 94)

n de LILIEIN

a cutremurat de glasul care ișa tot universul cu mesajul ei.

enii au zărit, în puterea nop-rele vremurilor care vor veni, l alinare suferințelor. Ei au ainte, aflindu-se încă între zi-lemniței sclaviei, la vestea cea unui Creator unic și a unei ni unice.

nezeu le vorbea. Nu era stă-rea se adresa robului, ci pă-care își mingia fiul. El li se cu cel mai mareț al său : Eliberatorul.

sint Domnul Dumnezeuul tău, -am scos din țara Egiptului, a sclaviei“.

abia acum a început viața tine, omule“, parcă grăia l dintii dintre cuvintele dum-ni. Piă acum ai sălășluit în slaviei; acum pornești spre tele zări ale fericirii. Piă l-ai închireit ființa sub biciul lui; acum îți îndrepti, min-vesel, privirea către Cer. Piă -ai tirit ca un vierme; de-a-ainte devii un uriaș.

cea exodului n-ar fi avut sens, dacă ea nu te-ar fi i, la poalele muntelui sfint. loșe a primit misiunea de a ra, aceasta s-a sintetizat în l: בְּהוֹצִיאָתָא אֶת הָעָם מִמִּצְרַיִם עַד תֵּעָבְרוּן אֶת הָאֲרָצוֹת „Cind vei poporul din Egipt, vei sluji

Întrevedere a Eminenței Sale

La data de 2 mai 1990, ministrul de stat la Ministerul de Externe al Marii Britanii, dl. William Waldegrave, a avut o întrevedere cu dl dr. Moses Rosen, Șef Rabinul Culturii Mozaic din România, care a fost însoțit de dl dr. Lionel Kopolovitz, președinte al Board of Deputies of British Jews și dl Haim Piener, secre-

tar general al acestei asociații. S-a discutat situația evreilor din Româ-nia după Revoluția din decembrie și în general modul cum se prezintă actuala situație a cultelor și a minorităților din România.

Întrevederea a decurs într-o atmosferă cordială.

Organizații evreiești invitate ca observator la alegerile din România

Guvernul României a invitat diverse organizații internaționale spre a trimite observatori cu prilejul alegerilor din România pentru viitorul parlament și președintele țării, ce vor avea loc la data de 20 mai 1990.

S-au adresat astfel de invitații oficiale Congresului Mondial Evreiesc, Conferinței Președinților din S.U.A., Organizației

Anti-Defamation League din S.U.A., Or-ganizației B'NEI BRITH din S.U.A., pre-ședintelui Fundației „Apelul pentru con-știință“, Rabbi Arthur Schneer, organiza-ției American Jewish Committee, orga-nizației Board of Deputies of British Jews și Congresului Evreiesc European. Toate aceste organizații urmează să trimită de-legații.

Îi vom cânta în fiecare Hatikva

Eroismul a fost trăsătura caracteristică a milioanele de coreligionari evrei a căror soartă a fost pecetluită de diabolicii naziști în Europa. Fiecare zi, fiecare oră, fiecare minut al vieții lor sub naziști au însemnat foamete, frică, suferință, moar-te. Acest infern creat de Hitler a dat naștere unui eroism care nu se poate defini prin cuvinte.

Toți au fost eroi! Eroii au fost pedagogii și profesorii care au îndrăznit să-i învețe clandestin pe tinerii evrei setoși de cultură, cu riscul de a muri de minile barbarilor naziști.

Eroii au fost medicii și surorile din ghetourile care au dat îngrijiri bărbaților, femeilor și copiilor bolnavi, cu riscul de a fi ei înșiși asasinati de naziști.

Eroii au fost evreii pioși care, în ghe-touri și în lagăre de concentrare, au preferat să se hrănească numai cu piine și cu apă decit să mănince mincăruri nepermise.

Eroii au fost scriitorii și activiștii care, cu prețul vieții lor, au organizat institu-ții și manifestări culturale pentru hrana minții și a sufletului coreligionarilor lor.

Eroii au fost nefericiții părinți care au asistat la uciderea propriilor lor copii. Eroii au fost copiii care au văzut cu pro-

priii lor ochi chinul, suferința și moar-tea iubitorilor lor părinți.

Eroii au fost rabinii și liderii comuni-tari din nenumerate orașe europene, care — deși puteau fugi — au preferat să rămână alături de oamenii pe care-i con-duceau, deși știau prea bine că aveau să moară și ei. Ei au ales Kiduș Hașem.

Eroii au fost nenumeratii bărbați, fe-mei și copiii evrei care s-au ascuns în pă-duri, mlaștini și beciuri. Moartea, sub chipul bestiei naziste, îi pindea în fie-care moment.

Eroii au fost bărbații, femeile și copiii care au ținut jurnale în care au notat pentru posteritate ce știau despre tirani incit generațiile viitoare să afle și să le aminte.

Eroii au fost copiii evrei care, la adă-postul întinericului, au avut curajul să escaladeze zidurile ghetourilor în căuta-rea hranei pe care urmau s-o aducă oa-menilor înfometați din ghetouri.

Eroii au fost nenumeratii partizani evrei — bărbați, femei și copii — care și-au dat viața în lupta împotriva uci-gașilor naziști. Ei și-au demonstrat ne-mărginitul lor curaj în toate țările ocu-pate de hoardele naziste.

Eroii au fost mii de tineri evrei din zonele neocupate care, alături de cama-răzii lor de arme de alte religii, și-au dat viața pe cimpul de luptă pentru a-și aduce contribuția la înfrângerea fiarei naziste. Mormintele lor sint presărate în multe țări.

Îi pomenim astăzi, aici, pe acești băr-bați, femei și copii eroi. Așa cum a spus poetul Jacob Glatstein :

Fraților, să înregistrăm faptele lor Într-o nouă carte de rugăciuni a scripturii noastre. Să-i plîngem în toate Izkorurile. Să-i pomenim în fiecare Kadis. Să-i cântăm în fiecare Hatikva.

ARTHUR A. CHIEL *
In românește de IANCU GOLDSTEIN

DE CE SÎNT EVREU

Sint evreu, pentru că, născut din Israel și pierzindu-l, l-am simțit renăscându-se-n mine, mai viu decit mine însumi.

Sint evreu, pentru că, născut din Israel și regăsindu-l, vreau ca el să trăiască după mine, mai viu decit în mine însumi.

Sint evreu, pentru că Legea lui Israel nu cere spiritului meu nici o abdicare.

Sint evreu, pentru că Legea lui Israel cere spiritului meu toată abnegația.

Sint evreu, pentru că oriunde plînge o suferință, Evreul plînge.

Sint evreu, pentru că oricînd strigă o deznădejde, Evreul nădăj-duiește.

Sint evreu, pentru că vorba lui Israel e cea mai veche și cea mai nouă.

Sint evreu, pentru că făgăduința lui Israel e făgăduința universală.

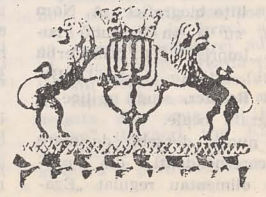
Sint evreu, fiindcă pentru Israel lumea nu e desăvîrșită; oamenii o desăvîrșesc.

Sint evreu, fiindcă pentru Israel Omul nu e creat; oamenii îl creează.

Sint evreu, pentru că deasupra națiunilor și a lui Israel, Israel pune Omul și Unitatea sa.

Sint evreu, pentru că deasupra omului, imagine a unității divine, Israel pune Unitatea divină și divinitatea sa.

EDMOND FLEG

* Rabinul Arthur A. Chiel a fost multi ani liderul spiritual al Sina-gogii „Rosh Pina“ din Winnipeg (Canada). Uterior, el s-a mutat în S.U.A., unde a fost rabinul congre-gației „B'nai Jacob“ din Wood-bridge (Connecticut). Acesta a fost mesajul rostit de dr. Chiel — de-cedat acum câțiva ani — în fața comunității sale cu ocazia comemo-rării Zilei Holocaustului, într-unul din anii cînd a fost păstorul acestei obști.

EVREII ROMÂNI de ieri, de azi și de mâine

La centenarul „Egalității” (gazetă apărută între 1890—1940), inserăm un al doilea articol (vezi și RCM nr. 690 din 15. IV. a.c.), cu date suplimentare privind actualitatea publicației și valoarea colaboratorilor ei. Căci socotim că „Egalitatea” — exemplu de presă evreiască militantă și de altitudine gazetărească responsabilă — și-a bine meritat de la evreii de ieri și de azi nu doar o evocare pasageră, ci chiar și o extinsă monografie, ce se mai lasă însă, din păcate, așteptată. Din cauza spațiului extrem de restrâns, nu voi resemna să relev doar câteva nume și semnificații. Printre zecile de colaboratori ai gazetei „Egalitatea”, în prim plan figurau, la începuturi, **Elias și Wilhelm Schwarzfeld, I. H. Fior, I. Kaufman**, iar apoi, pe parcursul deceniilor, **I. Niemirower, I. Nacht, S. Ianovici-Tributo, I. Marcus-Ami, E. I. Kritzman, A. Steuerman-Rodion, D. H. Paves, A. D. Rosen, I. Kohen, D. Kritz, L. Feraru (Libanon), M. Braunstein-Mibașan, C. Drimer, L. Șaraga, I. Peltz** etc. etc. Dar să-i evocăm pe toți aceia care au dezvoltat conștiința egalității în rândurile a numeroși evrei de la orașe și chiar de la sate, într-un răstimp de aproape o jumătate de veac, cu înseși cuvintele și caracterizările aflate în numărul jubiliar al gazetei „Egalitatea”.

Iosif Surin, studii asupra istoriei evreilor din România; **Lascăr Șaraga**, eseuri scriptoare despre evreii; **dr. Sigmund** (director al revistei „Sănătatea”), studii de medicină socială; **Enic Furtună (dr. Pekețanu)**, beletristică; **dr. Al. Manolescu**, contribuții statistice; **I. Weissberg**, documentări utile; **dr. B. Reichner**, rabin în Capitală, cu articole substanțiale despre Malbim ș.a.; **Iosif Kaufman**, documente privind istoria evreilor, adunate timp de șase decenii; **I. Gross**, articole și corespondențe; **Eli Schwarzfeld**, ex-director al „Egalității”, colaborează cu articole politice, apoi, ca prim-redactor, cu studii științifice, istorice, literare și beletristice; **dr. K. Lippe**, polemist viguros, ale cărui articole, presărate cu bogate surse talmudice și post-talmudice, erau citite cu pasiune; **dr. H. Burstin**, articole cu caracter enciclopedic; **M. Braunstein-Mibașan**, scriitor de elită, beletrist și eseist; **dr. Niemirower**, articole savante despre iudaism, moizidism, personaje biblice, hasidism, curente filozofice ș.a.; **dr. A. Steuerman-Rodion**, articole de mare percutanță iudaică; **B. Laubi (Herșcovici)**, articole politice; **A. D. Rosen**, articole doctrinare, juridice; **D. Laubi**, fost „mina dreaptă” a directorului gazetei; **B. Labin**, fapte și documentare; **I. H. Fior**, puternice reportaje; **M. Bușes**, articole despre marile sârbători mozaice; **C. Drimer**, schițe și studii iudaice, traduceri; **Sharony**, ebraist, cu studii despre literatura ebraică; **D. Paves**, beletristică, traduceri din ebraică; **L. Cassavan**, beletristică, retorică ș.a.; **A. L. Zissu**, polemici, schițe, nuvele, romane; **L. Feraru**, beletristică ș.a.; **S. Ianovici-Tributo**, schițe din viața militară; **I. Marcus-Ami**, schițe cu umor iudaic deosebit de fin; **B. Luca**, versuri; **Adolf Stern**, studii, eseuri, traduceri; **A. Wahrman**, studii iudaice; **A. Neizler**, contribuții de acribie în subsolul ziarului; **Wilhelm Schwarzfeld**, studii și cercetări de orientare; **Isidor Cohen**, redactor al caleidoscopului „Din largul lumii”, de mare înținare în „Egalitatea”; **Emil I. Kritzman**, schițe biografice; **A. Nora Rosen**, cu a sa prețuită rubrică „Impresii”; **E. San-Cerbu (Hirsch)**, articole și studii; **Benedict Rechter**, studii critice și monografii locale.

Un număr deosebit de mare de corespondenți din provincie alimentau regulat „Egalitatea” (mai ales în pe-

rioadă antebelică) cu variate informații și materiale referitoare la comunitățile din care făceau parte. Pentru a evoca doar câteva nume în acest sens, amintim de: **M. H. Schein, N. Tipelus și M. Brociner (Galați), A. Mandelbaum și H. O. Roling (Brăila), H. Lobel (Craiova), D. Soliger (Birlad), I. H. Rosenberg (Focșani), H. Morgenstern (Craiova), I. Grunberg (Teucui) ș.a.**

Inventarul de nume, teme, funcții, orientări etc. rezultat din insiruirea de mai sus conturează, oarecum, un posibil răspuns la întrebările: „cine și cum” a clădit în timp acel impresionant edificiu gazetăresc numit emblematic „Egalitatea”. La întrebarea „pentru ce?” voi căuta să răspund prin câteva succente considerații despre semnificațiile actuale pe care le putem desprinde din parcurgerea acestei gazete pentru conturarea unui imago corespunzător

LA CENTENARUL „EGALITĂȚII”

tor despre evreii din România de ieri, dar implicit și despre cei de azi și de mâine.

Prin vocabula „evreu” ne asumăm identitatea, iar prin sintagma „evreu-român”, diversitatea. Dar dacă în plan global — de la înălțimea istoriei universale a evreilor — identitatea este în fapt o diversitate de entități, de „triburi” („Șeșet Romania” etc. etc.), de la nivelul unor istorii regionale diversitate se dovedește a fi și ea o sumă de particularități pe verticala istoriei și pe orizontala spațiului geografic-social. Căci evreii din România primei jumătăți a secolului actual, de pildă — oglinziți atât de cuprinzător în gazeta „Egalitatea” (și care atinseseră un procent de 4,5% din totalul populației țării) —, ce erau ei decit un mozaic de evrei religioși și de evrei care se manifestau ca laici, de așkenazimi și sefarzi, de găgăeni și ardeleni, de bucareșteni, ieșeni, cerânăuți și timișoreni, de locuitori ai ștel-ului moldovean sau ai celui maramureșean, de mari financiarși și mici meseriași, de adepți ai U.E.R. sau ai variatelor organizații și partide sioniste, de membri grupați în jurul unora sau altora dintre sutele de așezăminte culturale sau culturale, de societăți cu forme de sociabilitate specifice! „Egalitatea” oglindea întreaga această diversitate. Dar cine erau toți acești evrei?

Au trăit evreii în spațiul provinciilor românești, al tuturor provinciilor: mai întâi, în zeci de localități rurale și urbane, apoi, din secolul al XIX-lea, în sate; la momentul 1930, de pildă, evreii au trăit în foarte multe localități din Moldova, Basarabia și Bucovina, în multe localități din Transilvania (inclusiv Banat, Crisana), în câteva localități din Dobrogea și Oltenia. „Egalitatea” culegea date și ofereea informații despre toți aceștia: în primul rând, despre situația lor socială, economică, cultural-culturală.

Evreii din „interbelic” erau patroni comerciali și industriali, liber profesioniști, cu ocupații independente diverse, dintre care foarte mulți meseriași. Problema socio-etnică evreiască se diferențiază corespunzător în cazul fiecăreia dintre categoriile menționate și „Egalitatea” o înfățișă cu franchețe.

Din păcate pentru evreii din România ultimelor decenii — care au cunoscut, desigur, trasee existențiale, socio-profesionale și socio-culturale diferite radical de ale antecesorilor lor,

■ Moses Schwarzfeld (1940)

releved în consecință și o problematică socială specifică, născută din tensiuni —, nu a mai existat, o gazetă în care toate acestea să fie reflectate. Problema socială și istorică a evreilor din România ultimelor decenii — din motive de libertate a cuvintului și a presei — n-a mai putut fi abordată într-o gazetă asemănătoare „Egalității”, sau în altfel de publicații similare, fapt cu repercusiuni grave atât în forjarea auto-imagoului evreului-român, cât și, mai ales, a hetero-imagoului a imaginii celorlalți, despre tribul „evreu-român” din trecutul mai puțin îndepărtat.

Am evocat cele de mai sus la centenarul „Egalității” pentru a releva necesitatea realizării unui continuum în înfățișarea multilaterală a problematicii evreilor de ieri și de azi, din acest spațiu geografic. Gazeta „Egalitatea” s-a dovedit paradigmatică în abordarea problematicii evreo-române de ieri. Noua publicistică evreiască din era democrației ce începe să mijnească în România va trebui să reinnoască firul de aur al unor publicații ca „Egalitatea” și să militeze pentru „denunțarea” a „tot ce lasă de dorit în situația socială și politică, comunitară și socială a evreilor”, cum se scria în „Programul” acestei gazete, apărut în primul ei număr.

HARRY CULER

„ELSA” sau o dreptate me...

Din presa israeliană aflăm că Teatrul „Elsa” — piesă-document cu titlul „Elsa”, un gest de dreptate care se derulează ultimii ani din viața neliniștită a poetei evreice de limbă germană Elsa Lasker-Schüler — „cea mai mare figură a poeziei [moderne] literare secolului”. Autorii, Iehuda Amichai — unul dintre poeții în limba ebraică — și Motti Lerner, a israeliană din existența acesteia, sfârșitul vieții, tășită pentru Ierusalimul care a primit-o ca pe o excentricității ei.

Fiecă a unui arhitect bogat, a preferat boțma, sărăcia devenind un proverbial; în amfiteatru precupare — arta sa, acea poezie care s-a născut dintr-o disperată nevoie interioară, poem de dezvăluire a limbii de cele trei mureșuri magice, amintindu-ne de psalmii de mirurile orientale și biblice sau acele dishe de o simplitate mandostă, care ne duc cu gândul la poezia „la formele parterne naive. Chiar dacă neveniti au încercat să-i diminueze activitatea din această perioadă de sfârșit, înima stătea a vieții ei agitate, rind ne-a dat „Pianina albastră” (Mein braues Klavier, 1943), nimeni nu poate să-i conteste vibrația intensă, viziunea proprie a evenimentelor inerstate în mostenirea iudaică, universul vieții sale, care s-a derulat sub zodia tragicului. Poeta s-a bucurat însă de timpuriu de aprecierea unor ilustre personalități. Impresionant de disponibilitățile ei lirice, criticul Kari Kraus a menționat poemul „Un vechi covor tibetan” (Ein alter Tibetteppich) subliniind: „De la Goethe încoace există puține poezii în care să se întretăie, ca în acest vechi covor tibetan, simbolul și sunetul, cuvântul și imaginea, limbajul și sufletul”, iar Georg Trakl II va dedica poemul „Abendland”.

La numai un an după primirea marelui premiu Kleist, în anul 1933, persecuțiile naziste e șilese și pe Elsa Lasker-Schüler, ea de altfel pe multe personalități culturale, să ia drumul exilului. Versurile: „Încotro s-o pornesc? O, mamă, știi tu...”

■ Elsa Lasker-Schüler

...sau Elsa...
...Cam...
...fiind la poartă...
...plat...
...aripă...
...stăeaua lui...
...găciune), demer...
...depută a poe...
...ment. După...
...încredin...
...fost omeneș...
...Israel: „Ca...
...un loc al...
...stinge din...
...la Ierusalim...
...într-un cimi...
...Măstinișter...
...zori, de-acum...
...trăit zi de...
...În revistă...
...din anul 1987...
...col în care...
...poet din...
...Schüler, omag...

UN POET — UN FILM

În paginile numărului trecut, revista noastră anunța gala filmului „În Sudul sufletului meu”, producție a firmei Transilvania — Film din R.F.G., în cooperare cu cinematografia românească. Ecranizarea reinvie momente din copilăria și adolescența în Bucovina a marelui poet evreu Paul Celan, momente ale tinereții petrecute în București, până la plecarea sa la Viena. Autorul scenariului este

Frieder Schuller, ziarist și scriitor, având studii de teologie și de literatură germană, născut în Transilvania, stabilit în 1970 în R.F.G. De pe generic mai spicuează nume bine cunoscute publicității noastre: imaginea lui F. Mihăilescu, Vlad Păunescu, interpreți — actorii Ion Besoiu, Emilia Dobrin, Theodor Dagetti ș.a. În rolul lui Paul Celan, Michael Goldberg din R.F.G.

■ Secvență din filmul „În Sudul sufletului meu”

Aparatul de...
...colțuri mirac...
...coveinean, cas...
...care copilul...
...se numea Cel...
...gostea și o...
...unde influen...
...însetată de...
...multinational...
...antebelic. O...
...este interve...
...invazia nazist...
...mar. Moșter...
...lugar de exter...
...suportate abso...
...că forțată ord...
...aveau să man...
...deamna destina...
...Secvența...
...poate una din...
...diferențe...
...Elsa vede adme...
...la cent evreu...
...ascunzătoare...
...de soldați SS...
...mal se apropie...
...lunghitor, gata...
...ce băiatul în...
...gosto, s-o apu...
...Filmul nu ma...
...București al...
...poetul se află...
...crează la editu...
...purta numel...
...Il regasim...
...dactiei, sau imp...
...rui și scriitor...
...tură, colegii s...
...retrăind iubire...
...„În Sudul s...
...un film care...
...mente din...
...poet, marcat...
...apartine cultu...
...celei germane...
...copilărie.

MERIDIANE • MERIDIANE • MERIDIANE

SCURTĂ ISTORIE evreilor din Londra

vreii s-au stabilit în zona Guildhall din Londra după cucerirea din 1066. O placă fixată pe biserica St. Lawrence vry a corporației menționează: „St. Lawrence in Jewry se te așa pentru că biserica originară era situată în partea de City-ului, locuită în majoritate de evrei”.

În 1066 și 1290, în City au cinci sinagogi, deși n-au niciodată folosite simultan în perioadă. Sinagoga Mare, la întretăierea a două — Threadneedle Street și Broad Street — a avut o oare scurtă. Terminată în ceastă sinagogă a fost construită de 23 de ani mai târziu. Sinagogă s-a aflat la intrarea în Old Jewry cu Greenstreet, alta se găsea în Old and Poultry, iar cea din Broad Street a fost închisă în

1666 și 1290, în City au cinci sinagogi, deși n-au niciodată folosite simultan în perioadă. Sinagoga Mare, la întretăierea a două — Threadneedle Street și Broad Street — a avut o oare scurtă. Terminată în ceastă sinagogă a fost construită de 23 de ani mai târziu. Sinagogă s-a aflat la intrarea în Old Jewry cu Greenstreet, alta se găsea în Old and Poultry, iar cea din Broad Street a fost închisă în

1666 și 1290, în City au cinci sinagogi, deși n-au niciodată folosite simultan în perioadă. Sinagoga Mare, la întretăierea a două — Threadneedle Street și Broad Street — a avut o oare scurtă. Terminată în ceastă sinagogă a fost construită de 23 de ani mai târziu. Sinagogă s-a aflat la intrarea în Old Jewry cu Greenstreet, alta se găsea în Old and Poultry, iar cea din Broad Street a fost închisă în

lizare a Evreilor, ratificat în 1753, și abrogat în anul imediat următor.

În perioada domniei lui Charles al II-lea (1630—1685), Lordul Primar al Londrei și consilierii ai primăriei au încercat, dar n-au reușit să-l convingă pe suveran să abolească reformele liberale introduse de Oliver Cromwell — care permiteau evreilor să trăiască într-o relativă libertate, fiindu-le impuse totuși și anumite restricții de ordin social și religios — și au cerut să-i surghiunească din nou pe evrei.

Referindu-ne la restricțiile amintite, vom menționa că evreilor din Londra nu li se permitea accesul la posturi în politică, în magistratură, în afaceri și în sferele academice. În 1697, Corporația londoneză a limitat numărul agenților evrei de burse la 12, dintr-un total de 124 cîți funcționau la Royal Exchange. De asemenea, evreilor nu li se permitea practicarea comerțului cu ridicata. Acest drept le-a fost totuși conferit în 1831, trei ani după ce fusese garantat evreilor convertiți.

Accesul în magistratură le-a fost garantat evreilor cu începere din 1833, primul magistrat fiind Francis Henry Goldsmith.

Depunerea jurămîntului — care era în esență creștin — era principala impediment de care se loveau evreii în ocuparea unor posturi în aparatul de stat sau în armată.

Unul din cei mai de seamă combatanți împotriva restricțiilor referitoare la depunerea jurămîntului a fost David Salomons, născut în 1797 într-o familie așkenază ortodoxă. El a fost unul dintre fondatorii cunoscutului „Westminster Bank”, foarte apreciat în economia Angliei, iar în 1835 a fost ales prefect al Londrei. Doi ani mai târziu,

■ Inaugurarea Sinagogii din Albans Place James — Londra (după o gravură de epocă, 1851)

Sir Moses Montefiore — unul dintre liderii comunitari și susținător al drepturilor civile ale evreilor — a deținut același post.

În 1835, Salomons a fost ales concomitent și membru al Consiliului Municipal în districtul londonez Aldgate, dar nu și-a putut exercita această funcție, intrucît i se cerea să depună jurămîntul creștin, ceea ce ar fi însemnat să abdice de la iudaism, iar el a refuzat categoric acest lucru.

În 1841, lordul Lyndhurst a introdus un proiect de lege stipulînd crearea unui jurămînt special care să poată fi rostit și de evrei. După ce a fost respins de mai multe ori, proiectul a fost în cele din urmă votat în ambele Camere ale Parlamentului, în 1845. Ca urmare a acestui fapt, Salomons, membru recunoscut al Consiliului Muni-

cipal încă din 1847, post pe care l-a deținut pînă la moartea sa, a devenit, în 1855, primul primar evreu al Londrei. De atunci și pînă astăzi, alți șapte evrei au deținut acest post.

Politica londoneză față de evrei a început să se liberalizeze din ce în ce mai mult, pe măsură scurgerii timpului. Astfel, în 1840, lui Sir Moses Montefiore i s-a permis să țină un miting de protest împotriva acuzației adusă de Siria cum că evreii ar folosi sînge de creștin pentru prepararea azimei, mitingul avînd loc în fața clădirii primăriei Londrei (Mansion House). La Guildhall, în 1890, a avut loc un miting criticînd aspru pogromurile din Rusia țaristă. Trebuie să menționăm că la ambele mitinguri au luat parte și primarii din timpul respectiv.

David Hofstein

În memoria lordului Fisher, fost președinte al Consiliului de administrație al Universității „Bar-Ilan” din Tel Aviv, mare iubitor al limbii și literaturii idish, a avut loc aici un colocvii cu tema: „Literatura idish sovietică” — ne informează „Jewish Chronicle”, marcînd și centenarul nașterii poetului David Hofstein, unul dintre scriitorii evrei asasiinați de Stalin în 1952.

Acest artist al cuvîntului, care și-a scris opera, în versuri și proză, nu numai în limba idish, ci și în ebraică, rusă și ucraineană, a făcut din creația sa o tribună consecventă a Libertății („Bei Vegen”, „Roite Blieten”, „Trauer”, „In Tovel fun Vent” ș.a.). El a fost unul dintre semnatarii protestului împotriva suprimării evreilor din Uniunea Sovietică, fiind angajat în acea neîncetată căutare a adevărului și dreptății. Traducem doar un fragment din poemul „Titul vieții”, poate una dintre semnificativele sale creații din care răzbate mesajul poetului, gravînd în jurul ideii de Libertate, zbaterea permanentă a poporului său.

„Către noua lumină
A torței Libertății
O, lume, mă-ndrept
Eu, călător pribeg,
Cu tociul înfrățit
Cu atîcia durere...
Eu am adus
O pinză albă,
Umezită-n vin
A torței Libertății...”

EV. F.

Premiul european al tinerilor pictori

Laifi Jerusalem Post International Edition”, cit și „Jewish Chronicle”, completîndu-se, ne informează că la Strasbourg — în prezența doamnei Claude Pompidou, văduva fostului președinte al Franței, Georges Pompidou, și a doamnei Catherine Trautmann, primarul Strasbourgului — i-a fost acordat, în anul 1989, fetiței Chantall Nurit Hess, în vîrstă de 11 ani, „Premiul European al tinerilor pictori”.

Nurit, fiica unui evreu ortodox din Basel, și-a manifestat de timpuriu talentul, pictînd încă de la vîrsta de trei ani. În familie, împreună cu cei doi frați, a studiat limba ebraică și istoria poporului evreu. Micile-i lucrări au fost folosite drept etichete pentru sticlele de vin din magazinul tatălui său. În timpul unei degustări de vinuri, aceste etichete au atras atenția unuia dintre participanți, care s-a înclinat să fie un membru al Comisiei Europene de Arte”.

Remarcată în acest context, Nurit a fost sfătuită să candideze pentru Premiul European al tinerilor, pe care l-a și cîștigat. Decernarea premiului a avut loc în cadrul unei ceremonii festive.

Acuarele luminoase, inspirate de locurile vizitate în timpul vacanței petrecute în Israel, atestă dragostea ei pentru locurile sfinte, pe care le-a pictat așa cum le-a văzut și simțit: măreția cupolei unei sinagogi, florile din grădiniile Sării Sfinte, străzi aglomerate, schițate simplu etc. Imaginația creatoare a micuței Nurit explică afirmația ei: „Dacă cineva îmi spune o poveste, pot s-o văd ca pe o pictură în fața ochilor mei”.

Recent, „Basel Zeitung” a publicat, sub titlul „Cum văd copiii lumea”, trei dintre picturile lui Nurit, găzduite și de volumul „Pro Helvetia Culture Foundation”, consacrat aniversării a 50 de ani de la fondarea Organizației Naționale Elvețiene.

■ Tinăra cîștigătoare a premiului

FILMUL pre chipul femeii evreice

ția franceză „Nicolle Jui” și-a propus ca, prin ea desfășurată, să prezente aspecte privind rolul ei în tradiția și istoria

Ca primă acțiune, a ganțată, în luna martie, apărînd în cinematograful „Imagini ale femeii în film”. În deschidere, prezentată povestirea cîntărea „Vara „AVYEI”, re a reținut atenția publicului în anul 1989, cînd a și tîns cu „Ursul de argint” la festivalul de la Berlin. Un zguduitor, tratat cu multă, cu o distinctă delicacy, o fetiță de 10 ani, zăsită de mamă, o suprasă a lagărelor morții, ca și fetița sînt marcate edițiile trăite, fetița evă în lumea imaginarului, nd o familie pentru ea, ma face eforturi, în poprii fragilități, de a o lingă ea. Mama și fiica deoa greu rările Holocaustului. Regizorul Eli Cohen a remarcat critică, ne e cu finețe prin meandruțelului delicat al unui eferic, demăndînd astfel săvîrșite de naști. Gila or, scenaristă și în același interpretă, a reușit un d portret de mamă evreă- altfel, la baza scenariu- stat viața mamei sale, al cărei chip și struc-

tură psihică i-au servit drept model.

Printre filmele prezentate la festival, care zugrăvesc cu autenticitate femeia evreică, s-au numărat „Der dibuk”, după piesa lui An-Ski, realizat de Michael Waszynski, „Mama” mea”, produs de Mihai Bat Adam ș.a. Nu vom înșira toate filmele din gală, dar nu putem să nu menționăm caldă primire făcută fermecătorului film „Yentl”, cu tot atît de fermecătoare protagonista Barbra Streisand.

Filmele prezentate de Fundația Chouraqui, dezbaterile pe marginea lor, conduse de Janine Gdalia, care au suscitat interesante confruntări de opinii, au fost urmărite cu viu interes de către participanți.

„IERTAȚI-NE!” — spun est-germanii

Israelul a făcut o primire prudentă declarației Parlamentului est-german, declarație în care e asumată, în sfîrșit, responsabilitatea pentru crimele naziste comise pe teritoriul care aparține azi Germaniei răsăritene și se cere iertare față de Israel și față de lumea evrească.

Dna Sabine Bermann-Pohl, purtător de cuvînt al acestui for

suprem de stat al R.D.G., a declarat că primul parlament liber ales al țării recunoaște responsabilitatea comună pentru umilirea, expulzarea și uciderea bărbaților, femeilor și copiilor evrei. „Sîntem trîști și ne este rușine. Cerem evreilor lumii să ne ierte”.

De asemenea, ea a exprimat scuze Israelului pentru „ipocrizia și ostilitatea” poliției oficiale est-germane, timp de peste 40 de ani și pentru tendințele anșemite din țară.

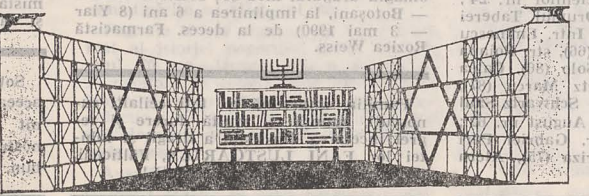
Intr-un comunicat separat al guvernului est-german, se anunță că va fi stabilită o zi comemorativă a Holocaustului și se vor constitui un fond material pentru studii iudaice, fonduri de stat pentru comunități evreiești și un fond de ajutorare pentru victimele Holocaustului și copiii acestora.

Referindu-se la aceste hotărîri, un purtător de cuvînt al Ministerului Afacerilor Externe al Israelului le-a considerat

drept „o schimbare incurajatoare a atitudinii Germaniei de est”.

Primarul Berlinului Occidental, dl Walter Momper, a deșus o coroană de flori și a aprins o luminare la Yad Vashem, în prezența membrilor Orchestrei Filarmonice din acest oraș, care se află într-un turneu în Israel. Unii membri au plîns, alții au suferit un șoc văzînd fotografiile ce înfățișează copii morți de foame în ghetou și femei împușcate. Un muzician a întrebat: „Cum s-a putut întîmpla? Cum de-am fost împinși la aceasta?”.

Violoncelistul Alexander Wedow, care se afla pentru a doua oară în vizită în Israel, a spus că membrii orchestrei au vrut să concerteze în această țară și în anii trecuți. „Dar am respectat faptul că Israelul nu a dorit, aceasta din cauza dirijorului nostru” (Herbert von Karajan — decedat în 1989 — fost membru al partidului nazist).

Un jubileu de înaltă semnificație

În acest an 1990 — an de răspintie istorică, politică, socială, moral-spirituală pentru patria noastră, România —, an care, la 6 septembrie, marchează semicentenarul uneia dintre cele mai înșingerate pagini din istoria ei contemporană, venirea la putere a criminalilor legionari și a girantului lor într-o asasinată și pogromuri, maresalul de tristă amintire Ion Antonescu, vom sărbători însă, prin contrast, atât noi, evreii, cit și întreaga suflare culturală românească, un jubileu luminos: o jumătate de secol de la apariția, în atmosfera de cruzime și teroare introdusă de cruntele legi rasiale ce prevesteau intrarea legionarilor pe scena de guvernământ a țării, a unei cărți de căpătii a culturii române, prima monografie despre „Dr. M. Gaster, viața și opera sa”, publicată în editură proprie de modesta profesora română Elisabeta Mănescu (mama cunoscutului și regretatului dramaturg Theodor Mănescu).

O întrebare care m-a obsadat încă de atunci când, prin toamna lui 1944, am cumpărat, din modestele mele economii de elev, strînse mai ales din meditații această prețioasă cărțuie de la anticarul Pach (care mai trăiește și azi, avându-și anticariatul într-un modest gang de lângă Suk Ha-Carmel, din Tel Aviv) a fost: cum de au izbutit să se păstreze, totuși, prin intemperiele cliimei și ale crimelor istoriei, unele exemplare din strălucita monografie a Elisabetei Mănescu, pînă în anii postbelici? Răspunsul mi l-a dat însuși bătrînul Pach, într-una din vizitele pe care i le făceam cu regularitate de fiecare dată cînd mă aflam în Israel în ultimii ani (am vizitat țara străbunilor — și a copiilor și nepoților mei, trebuie să precizez — de patru ori din 1983 pînă astăzi): s-a format, îmi spunea venerabilul anticar, care fusese prieten cu mari figuri ale culturii românești interbelice, ca Iorga, Sadoveanu, Giurescu, Sebastian, Peltz, Aderea etc., un fel de coaliție, de „complot al binelui” în jurul acestei cărți, fiecare librar și anticar, in-

Dr. Moses Gaster

diferent de naționalitate (cu excepții neglijabile), punind la adăpost de furia incendiară a autorilor de autodăfă-urii și păstrînd pînă ce au venit vremuri mai bune un număr mai mare sau mai mic de exemplare din această carte devenită simbol și port-drapel al omeniei și dragostei de cultură, dincolo de orice bariere, dincolo de zvicnirile nebunești ale vremilor, zvicniri ce au tulburat cerul țării și al întregii Europe.

Nu am nici competența, nici intenția de a intra în analiza acestei cărți ce mi se pare și astăzi de o emoționantă actualitate. O vor face, desigur, specialiști în filologie, în istoria literaturii române vechi, oameni care s-au ocupat chiar și în anii cei mai recentți (dar nu și cei mai favorabili) de opera și personalitatea acestei figuri de însemnătate excepțională pentru ceea ce consider eu a fi cu adevărat caracteristicile intelectualului evreu-român: rabin cu o profundă pregătire teologică și cu o autentică tinută rabinică și, totodată, implantat adînc în solul rodnic al culturii țării unde trăiește, căușind să aducă fundamentale contribuții la dezvoltarea acestei culturi. Pe acest tărîm, trebuie s-o spunem deschis, răspicat, că preocuparea constantă și competentă a rabinului și filologului dr. Moses Gaster față de cultura românească reprezintă o adevărată efigie a puternicilor nestrămulatori legături de peste cinci veacuri dintre populația evreiască trăitoare pe aceste binecuvîntate meleaguri și cultura țării pe care a slujit-o cu total devotament în ciuda prigoanei la care a fost uneori supus.

Fără îndoială, e mai mult decît probabil că anii scurși de la apariția și-au pus pecetea pe monografia Elisabetei Mănescu, mai ales în ce privește literatura ei strict documentară. Dar nici o modificare de date, nici o adăugire bibliografică sau documentară nu pot s-o facă a pîli, nu pot să-i confere patina lucrului „depășit”. Și aceasta pentru că nu e doar o lucrare științifică oarecare, ci o mărturie tulburătoare de suflet și devotament pentru o mare idee, aceea a frăției dintre popoare, împotriva miasmei de învrăjbire sovîină pe care se stră-

duiau să le răspindească în epocă purtătorii unor idei și steaguri străine, unor lozinci și chemări la dezbinare și ură.

Trebuie să mai subliniez un fapt, care conferă jubileului amintit o și mai înaltă semnificație Tot în anii grei ai învrăjbirilor rasiale, Elisabeta Mănescu și soțul ei, Virgiliu-Athanase Mănescu, intelectualii de consecvență fermitate antifascistă, iubitori de mare valoare ai culturii și spiritualității evreiești, ei însă de naționalitate română (se cuvine să reliefez puternic acest fapt), au depus inimaginabile eforturi pentru a publica, tot pe propriile lor riscuri, nu numai bănești, alte două lucrări ce au făcut vilvă în epocă, dar din care nu s-au mai conservat, din păcate, decît exemplare rarissime. Ambele lucrări au fost tipărite în primul trimestru al anului 1938 (adică după dezlănțuirea persecuțiilor antisemite de către guvernul gogo-cuzist), cea a Elisabetei Mănescu, „Contribuția evreilor în literatura românească”, fiind o sumară trecere în revistă a unor personalități și opere care au îmbogățit substanțial literatura română, aducîndu-i un „grăunte” de diversitate și specificitate care i-a lărgit temeinic aria de impact și esența umană, iar cealaltă a lui Virgiliu-Athanase Mănescu, cu titlul revelator „Conceptia semită în evoluția lumii”, reprezentînd o originală incursivă în istorie, menită să dezvăluie și să evidențieze fertilitatea spiritului iudaic, în cele mai felurite domenii de manifestare a geniului uman, pentru scoaterea la lumină și fructificarea valorilor reale ale omenirii. Cităm numai finalul acestei cărți, mult prea puțin cunoscut (din păcate, iarăși din păcate!): „Contemplînd drumul acesta imens pe care concepția semită l-a parcurs în evoluția istorică a lumii, întreaga civilizație modernă simta activitatea celor care, de la Disraeli la Rothschild „au avut un cuvînt de spus în toate manifestațiunile de viață omenescă și au trasat drumul altor reforme impunătoare, a căror utilitate a intrat în patrimoniul comun al întregii omeniri”.

Jubileu de o jumătate de secol al unei cărți esențiale pentru fraternitatea evreu-română ne prilejuiește nu numai evagarea unei femei excepționale, a unei familii de înalță iradiere morală și spirituală, ci și aducerea unei cald prinos de recunoștință tuturor aceluia care, aici — în măsură mai mare sau mai mică decît familia Mănescu —, și-au adus contribuția de gînd și de fapt pe al altarul cimentării acestor seculare legături.

VICTOR BĂRLĂDEANU

DEOSE

În cimitirele Comunității Evreilor din București au fost înmormîntați, în perioada 1.IV.—30.IV.1990, următorii:

Zarafu Eugenia (84 de ani) Șos. Cățelu nr. 31; Hausvaier Olga (79), Piața Sf. Ștefan nr. 12; Matias Renée (70), str. Căndiano Popescu nr. 54; Finkelstein David (58), str. Ucea nr. 2; Sloim Moise (82), Șos. Cățelu nr. 64; Krell Chajze Rahel (84), str. Romulus nr. 39; Smarak Ella (79), Șos. Măhai Bravu nr. 107—109; Cirstea Villy (64), Intr. Bădeni nr. 10; Iancu Charlotte (77), str. Remus nr. 13; Coppelovici Rahil (79), str. Toamnei nr. 8; Ianculovici Froim (79), Colomer Bianca (92), Kleinberg Ana (83), Cămin „Amalia și Șef Rabin dr. Moses Rosen”; Beral Marcu (85), Aleea Barajul Sadului nr. 7 C; Meninger Elias Froim (75), str. Mihai Eminescu nr. 128—130; Enache Silviu (63), str. Drumul Taberei nr. 20; Dahov Liliانا (99), Bd. Ana Ipătescu nr. 45; Cobilovici Ella (83), str. Dianeî nr. 1; Ungar Iosif Maer (76), str. Londra nr. 7; Lazarovici Zamwel (71), Aleea Dobrina nr. 85; Solomovici Isac Aron (76), Bd. Leontin Sălăjan nr. 23; Calmy Clara (85), str. Drumul Taberei nr. 91; Krauker Saly (80), str. Fizicienilor nr. 24; Sterman Elean (94), str. Drumul Taberei nr. 91; Klein Estera (82), Intr. Eminescu nr. 3; Cămpăanu Mircea (66), str. Poiana Cimpina nr. 2; Benari Solo (86), Calea Victoriei nr. 25; Schwartz Marcu (87), str. Nikos Beloianis nr. 9; Schwartz Saul (80), com. Dărăști, str. 23 August nr. 62; Iosipovici Aneta (88), str. Gabriel Peri nr. 4; Alzenghendler Teriza (75), Aleea Mozaicului nr. 3.

„JOCURI MACABRE

Un om dezgropat din locul său de veci, tras în țeară și apoi expus, spre a stîrni teroare, cit mai mult teroare. Acest macabru episod, care l-ar fi implut de dezgust pînă și pe Vlad Tepeș, nu este desprins dintr-un film de groază. El s-a întimplat aievea, chiar în această săptămîină, în Cimitirul evreiesc al localității Carpențari din sud-estul Franței. Instrumentul folosit pentru sinistra „tragere în țeară” — bastonul unei umbrelie de soare.

Profanarea cimitirului constituie „un act de extremă gravitate, care nu trebuie, în nici un caz, banalizat”, a declarat, joi, marele rabin al Franței, dl Joseph Sitruk, Agenției France Presse. Tot el a mai spus: „Nu cadavruul unui evreu a fost profanat, ci însăși imaginea omului. Dincolo de lasitatea gestului se află o sfidare profundă la adresa societății. O civilizație care nu-și respectă morții va ajunge să-i distrugă pe cei vii”.

Să fie oare profanarea cimitirului actul unui nebulă scăpat de la ospiciu? Să fie oare cimitirul în cauză doar din intîmplare unul evreiesc? Aproape sigur că nu, consideră presa franceză. Aprecierea se întemeiază pe faptul că „ritualuri” de profanare asemănătoare s-au înregistrat și în alte zone ale Franței. La sfîrșitul anului 1989, în perimetrul evreiesc al cimitirului din Stains, regiunea pariziană; în martie '89, în unicul cimitir evreiesc al departamentului Pas de Calais, din nordul țării; în aprilie și respectiv mai 1988, în două cimitire din Alsacia. În plus, în ultimul timp, în Franța, se înregistrează o îngrijorătoare înmulțire a cazurilor de manifestări rasiste. Astfel, în noaptea de luni spre marți, pe vitrinele mai multor magazine din orașul învecinat Avignon, s-au aplicat o serie de inscripții antisemite și pronaziste, informează A.F.P. Aceleași tip de inscripții și-au făcut apariția și la Rambouillet, în apropierea Parisului.

Este și motivul pentru care o serie de personalități din Franța au denunțat, în fața ministrului de interne, Pierre Joxe, ideile „rasiste” ale lui Jean Marie Le Pen (liderul mișcării de extremă dreaptă din această țară), care pot conduce la „violente inimaginabile”.

De ce este incriminat (tocați Le Pen? France oferă mai multe exemple de om politic cu vederi anti-semitice. Cu un declarant chiar care a declarat franceză sintagma afirmînd, totodată, în această ocazie, că profanarea ar fi fost de același gen cu a marelui „măștră” din România, Le Pen a participat, zilele trecute, la Reuniunea europeană de dreapta europeană, de la mentului European. Alături de el au fost și liderii vest-germani, un notoriu membru al organizației franceze formează agenția de presă. „Cum îndrăznește Le Pen să insinueze că profanarea este o sintagmă? Vrea să pretindă săvîrșit-o?” — a exclamat, Elie Wiesel, deținător al Premiului Nobel pentru pace, în Cannes.

De altfel, mulți observatori ai social-politic francez consideră că descendența a rasismului, cu totul luat de mișcările de dreapta. „Bătdind fără încetare tema identității naționale, chipurile, vinovatii de Frontul Național a apăsă pistă greșită chiar parțial-direcțională”, afirmă A.F.P. în acest sens? Președintele formulat recent, în prezența noțiunea de „prag de toleranță” de imigrare. În paralel, determinat parlamentul să înăspriască condițiile imigrării.

Transformarea imigranților „pășitori”, profanări de cimitire și manifestări antisemite. Nu întîmplător, pe titlul de Franța Elie Wiesel a îngrijorarea față de acest tot mai periculos și mai

(Din ziarul „Adevărul” nr. 14 mai 1990) N. red. La 14 mai a avut loc o demonstrație împotriva lui, la care au participat evreii, în fața cu președintele

ANUNȚ

În vederea întocmirii unei monografii despre evreii din Craiova și Oltenia, rugăm pe cei care teleg să contribuie la realizarea lucrării să pună la dispoziția Federației Comunităților Evreiești din România, str. Sf. Vineri nr. 9—11 (Registratură), sau a Căminului Evreilor din Craiova, str. Horezu nr. 15, jud. Dolj, sub formă de donații sau împrumut, orice fel de legătură cu înșințarea și activitatea lor și a cimitirului și binefacere legate de acestea. Sînt deosebite orice fel de materiale, precum: acte, acte de memorii, corespondență, amintiri, fotografii, publicații, biografice ale celor în viață sau ale celor decedați, în care se poate oglîndi viața obștii evreiești și sau a celor din Oltenia, în domeniul cultural, economic, profesional, comunitar și de asistență.

Sînt 8 ani de suferință și dor chinurilor de cînd frumoasa și iubita, nfericită noastră IULIA SABETAY, născută Knoll, ne-a părăsit fulgerător la 28 martie 1982. Familiile Knoll.

Sonia, Rafi, soră și cumnată, Louise Moscovici, cumnată, nepoții și familia anunță cu multă durere încetarea din viață a dragii lor IULIANA (Pici) MOSCOVICI, pe care nu o vor uita niciodată!

Familia profund îndurerată amintește că în 19 mai (24 Iyar) s-a împlinit un an de cînd a plecat dintre noi, iubita, devotată și neprețuită noastră ANUȚA ROSEN din Birlad.

Comunitatea Evreilor din Rădăuți anunță cu regret încetarea din viață a fostului efor de sinagogă și majghiah LEHRER MOZER.

Exprimăm întreaga compasiune văduvei decedatului, Cilly și cumnatului, Tessler Simon. Fie-i memoria binecuvîntată!

Păstrîndu-i vie amintirea, aduc un pios omagiu dragului meu soț SANDU WEISS — Botoșani, la împlinirea a 6 ani (8 Iyar — 3 mai 1990) de la deces. Farmacistă Rozica Weiss.

Familia, împreună cu toți ceilalți cunoscuți, anunță cu multă durere și regret încetarea din viață a dragii și iubitei lor FANI LUSTGARTEN, Fălcieni, pe care nu o vor uita niciodată!

3 Sivan 5750 — trei ani de la roasa despărțire de omul cu care am prezent în inimile noastre SAMUEL SCHWARTZ — 5 iosease amintiri, prețioase și noștință veșnică. Soția, familia

Îndurerăți, familia Leher Didiu fiu, Doris noră, neștiu Rachel, Klara și cumnatul, familia fac cunoscut decesul din viață a soției, la 12 martie 1990, a LEHRER MOZES, majghiah Soția, familia Leher Didiu, str. Căminul, stăruiește pentru sufletul lui pe lângă Dumnezeu. Vom păstra în inimă și viața lui amintire.

Cu aceeași nestînsă dorință amintește că la 24 Iyar (19 mai) s-a împlinit trei ani de la decesul de mult iubita noastră IULIANA RIAN. Fie-i amintirea binecuvîntată!

Familia amintește cu durere de la reea unui an, la 20 mai, de la decesul răsît CAROLINA TERNOVICI — mistă — suflet plin de dragoste și dăruire. Pios omagiu în

Soția și întreaga familie amintește cu durere, că la 12 martie s-a împlinit un an de la decesul nostru ISAC FRIDENTAL. Bun. Nu te vom uita niciodată!

CU PRILEJUL ZILEI NAȚIONALE A ISRAELULUI

a Iași a avut loc constituirea Asociației Culturale de prietenie România-Israel (Iași). A fost prezent un numeros grup de membri ai asociației. Această ocazie a avut loc și o mare sărbătoare culturală la care s-au dat concertul: Cvartetul „Voces”, dnele Hida u și Vasilica Bălțatu, care au prezentat creații de design vestimentar, dl Delu „covic”, organizator al unei expoziții telice cu tematică comună, amenajate de Filialele Academiei Române, poezia Marcovici, susținută un recital poezie. A fost prezent un film documentar cu imagini din Israel.

Incheierea manifestării a fost alesedintele de onoare al Filialei, dl

Bujor Prielipceanu, conducătorul Cvartetului de Stat „Voces”, precum și un consiliu activ format din oameni de cultură ai Iașului (profesori, scriitori, studenți).

Cu acest prilej au luat cuvântul dramaturgul Radu F. Alexandru, vicepreședintele Asociației din București, și dl Shmuel Kätz, din partea Ambasadei Statului Israel în România.

Vorbitorii au pus în evidență caracterul politic al asociației, dorința de a realiza schimburi culturale între cele două state, precum și între filialele din țară.

Coresp.

DIN NOU ÎMPREUNĂ

poate fi mai frumos decât să vezi reună trei generații care se întâlnesc a trăi laolaltă sentimente de bucurie și respect prin cea mai veche dintre civilizații umane, cîntecul?

La 13 mai a.c., la orele după-zece, grupul vocal „Menora” al Comunității Evreilor din București a susținut, în sala „Martin Băluș” din București, un concert de muzică religioasă și laică cu corelarea celor două culturi. În cadrul acestui cîmîn.

Programul cu tunicul cîntecului „Ki lo itos Hašem amo” („Dumnezeu i abandonează poporul”) și încheierea cu mobilizarea „Am Israel hai-poporul evreu trăiește”, „Menora” a cântat 12 piese de mare frumusețe, precum 8 în ebraică, 3 în idiş și una în română, ebraică și idiş.

drumate de acordurile pianului mîic, mare măiestrie de conducătorului, dl. Gerry Podgoreanu, cele glasuri cristaline ale Renatei An, Rodicăi Lazarovici-Căciularu, Roci Herivan, Janetei Rosner-Florjan,

Aureliei Platzer, Luizei Kohn și Eugeniei Călbăța au încîntat asistența prin finețea și seriozitatea interpretativă. Programul a fost susținut orchestral, ireproșabil, de cei doi instrumentiști ai grupului: Amedeo Gott la chitară acustică și Mihnea Gutman la chitară bas, în aranjamentul maestrului de sunet Sandu Călbăța, ceea ce a dat un plus de valoare acestui reușit spectacol, organizat cu largul concurs al neobositei doamne Cecelia Stein.

Prin această frumoasă surpriză oferită vîrstnicilor de la Căminul „Martin Băluș”, tinerii au reușit să-și întinerească, pe parcursul unei ore de muzică de calitate, pe acei pe care îi prețuim și respectăm pentru învățătura ce ne-au dat, atît nouă cît și părinților noștri.

Dl. dr. Charlie Crupariu, directorul Căminului, a mulțumit membrilor formației „Menora” pentru minunatul program prezentat și i-a invitat să mai vină în mijlocul locatarilor căminului, pentru care muzica este un adevărat balsam.

VICTOR-PAUL KIRIȚESCU

SESIUNE A CONGRESULUI MONDIAL EVREIESC

În zilele de 6—8 mai a.c. a avut loc la Berlin sesiunea Congresului Mondial Evreiesc, cu participarea unor proeminente personalități ale iudaismului.

Între care și Eminentă Sa dl Șef Rabin dr. Moses Rosen.

Vom reveni în numărul viitor cu amănunte și considerații asupra acestui eveniment.

Prietenie — colaborare

În ziarul „România liberă” (9 mai 1990) a apărut, sub semnătura distinsei ziariste Crina Sirbu, un interviu cu dr. Riri Manor, profesor universitar din Israel, sosit în România în vederea statornicirii conlucrării cu specialiștii români din domeniul oftalmologiei.

Prin intermediul doamnei Crina Sirbu, aflăm că dr. Manor este un prestigios profesor universitar, specialist oftalmolog, născut în București, unde a și absolvit facultatea de medicină. Plecînd în Israel și specialîndu-se, Riri Manor a devenit o personalitate bine cunoscută în lumea medicinei internaționale. Conduce serviciul de resortul domniei sale la Spitalul Belinson, predă la Universitatea din Tel Aviv și este autoarea unor importante lucrări de oftalmologie.

„În Israel, a spus Riri Manor, trăiește cea mai mare concentrație de vorbitori de limbă română și de purtători de cultură românească, aflați dincolo de granițele țării — sîntem 400.000, dintre care foarte mulți intelectuali. Cînd am aflat despre evenimentele din 21—22 decembrie 1989, s-a manifestat un mare elan de solidaritate. S-au adunat sute și sute de oameni în fața și în curtea Ambasadei Române, au întreat ce pot să facă, cum pot ajuta. Bărbații au cerut să li se dea arme și un avion, să poată sprîjini direct, în țară, lupta. La radio s-au intrerut altele emisiuni, România avea „undă deschisă” și toți stăteau cu urechea lipită de aparate, urmînd ceea ce se petrece. Organizația originarilor din România a expediat imediat 10 tone de medicamente și îmbrăcăminte, orașul Ghivataim, înfrățit cu Aradul, a trimis ajutoare, iar orașul Carmiel — întemeiat de Baruch Wenger, un român provenit din Cîmpulung Moldovenesc — a trimis aici aparatură medicală. S-au strîns și fonduri, grație cărora urmează să sosească în curînd în România, încă 5 tone de echipament medical.”

Tubitoare de poezie, ea însăși autoare, dr. Riri Manor a tradus în limba ebraică din versurile unor cunoscuți poeți români, activitate pe care își propune s-o continue. Referitor la venirea ei în București, a declarat în interviul citat mai sus: „Imediat după Revoluție, președintele oftalmologilor din Israel i-a scris chirurgului Mihai Pop de la Spitalul de oftalmologie din București, întrebîndu-l dacă are nevoie de ceva. Răspunsul: echipament pentru sălile de operație. Am luat legătura cu spitalele de specialitate din Israel, cu mari firme de medicamente, pentru diferite dozații. Am organizat un transport, mi-am umplut și geamantanele cu instrumente și am sosit la București. Am venit să văd care sînt problemele în domeniul oftalmologiei și cum putem noi ajuta. Dar nici în visele cele mai negre nu mi-am închipuit că voi găsi o asemenea situație. Ceausescu a dus de ripă spitalele românești și chiar numai pentru asta ar fi trebuit împușcat. Lipsesc cele mai elementare aparate, iar altele care există, de bine de rău, nu mai sînt de 25 de ani în dotarea spitalelor din lume, chiar și din Africa.”

Exprimîndu-și aleasa prietenie și prețuire pentru reușitele medicilor români care au știut să facă „minuni din puținul pe care l-au avut”, omul de știință israelian încheie cu referiri la colaborarea cu colegii din România: „Am discutat la Ministerul Sănătății un program pe termen lung. Trebuie neapărat pus aici pe picioare cel puțin un Centru Oftalmologic dotat așa cum e nevoie. Mai vrem să înființăm o organizație de prietenie româno-israeliană în sprijinul medicilor din țară.”

BAR-MITZVA

La Arad a avut loc, de curînd, confirmarea ca Bar Mitzva a tînarului Visental Raoul, fiul enoriașului Haim Visental, din această comunitate. Este de subliniat faptul că și frații mai mari ai lui Raoul au sărbătorit Bar Mitzva la aceeași sinagogă, în urmă cu doi și respectiv patru ani.

Domnul Prim-Rabin Dr. Neuman Ernest a oficiat și l-a felicitat pe tînarul Raoul

Visental, urîndu-i să fie un vrednic fiu al poporului nostru, bucurîndu-se de frumoase succese, împreună cu familia sa.

Corul comunității arădene a executat un bogat și reușit program de cîntece tradiționale, adevărat momentului, iar cei prezenți au prezentat feliicități tînarului și familiei.

ACUM 130 DE ANI

cum 130 de ani, adică în anul 1860, pîrut la Iași o cartușie de 88 de pagini, pe a cărei foaie de titlu scria cu litere ebraice: „HINUH HAELEADIM” — „Leor Hers Goldner. Iassi. Mehîr ehad šnei ariôt vahēti”. În românește titlul sună astfel: „ABECEDA (evreiesc) pentru școlile Israelite Moldova (editată de H. Goldner) iuliu 2½ lei. Iassi. Tipografia „Mita”, Podul Lung. 1860”. Pentru a avea mai multă autoritate, se specifică: „Autorizată de comitetul școlastic elito-Român din Moldova (J. Bick)”. st J. Bick a activat cîteva decenii în aerea modernizării școlilor evreiești din Iași. „Minerva” s-a numit scurt timp, tipografia lui H. Goldner.

Însoțind cu atenție paginile acestui manual școlar, remarcăm chiar de la început (la p. 3) că el este destinat celor ce predau materiile iudaice „după oada veche”, pe care autorul o contră, pe bună dreptate, inferioră metodei noi. Aceasta din urmă era prăvălă de activitatea comitetului școlar, a creat la Iași prima școală evreiească, unde se preda învățămîntul general după programa școlilor publice, iar nu se încerca și modernizarea învățămîntului tradițional.

Între titlurile capitolelor se dau în ebraică și în germană, cu litere ebraice. Intenția era ca elevii, care vorbeau idis, să poată înțelege textul. Se știe că maskilimii, iluminiștii evrei, sau cel puțin majoritatea lor, considerau idiş ca o „nențesă scîrbită”, care trebuia „îndreptată”.

Originarii, în mare parte, din Bucovina, Galiția și din alte părți ale imperiului habsburgic, se străduiau din rîspușeri, dar fără folos, să învețe pe copiii evrei din Moldova să vorbească „ca lumea”, adică aproape în germană.

Din năzuința de „îndreptare” a limbii izvorăște și traducerea în germană a rugăciunilor de dimineață (p. 11—34). Ba unii spuneau: „Este bine așa, căci copiii vor învăța două limbi deodată”. Realitățile au arătat că lucrurile nu stau tocmai astfel.

Mult mai realistă și mai binevenită era prezentarea unui vocabular al rugăciunilor cu traducerea în românește, cu alfabetul chirilic, atunci în uz. Copiii înțelegeau și vorbeau limba țării; manualul îi învăța cititul și scrisul românesc.

Următoarele trei pagini ale cărții cuprînd elemente de gramatică ebraică, urmate de alte trei pagini de citate biblice, traduse în germană. Alte maxime erau tipărite cu alfabetul Rași.

Paginile 59—62 cuprînd un scurt rezumat al istoriei poporului evreu pînă la anul 70 e.a. Urmau cîteva fabule și 16 capitole de religie. Este evidentă intenția autorului (anonim) al manualului didactic de a reforma conținutul și modul de predare a materiilor tradiționale iudaice.

Apariția acestui abecedar nu este un fenomen izolat. El face parte din acti-

vitătea grupului de maskilim, iluminiști, care se străduiau să modernizeze viața și moravurile populației evreiești din întreaga Moldova. Despre această mișcare am publicat un cuprînzător articol în „R.C.M.” nr. 251 din 1971. Printre fruntașii acestui curent se numără și B. Schwarzfild, tatăl cunoscuților scriitori Wilhelm, Elias și Moses, ca și M. Cimpeanu (Feldman), editorul „Gazetei româno-evreiești” din Iași (vezi R.C.M. nr. 552/1984). Despre începuturile învățămîntului modern la evreii ieșeni am publicat o serie de articole în această revistă (nr. 167, 258, 262).

Comitetul școlilor evreiești s-a bucurat de sprijinul lui M. Kogălniceanu și al altor intelectuali progresiști români. Comitetul nu a ținut seama de îndeeșii de starea de spirit, de puterea tradiției, de mentalitatea majorității populației evreiești din Moldova. Totuși s-a reușit, în decursul cîtorva ani, să se înființeze și să se mențină un număr de școli primare israelito-române pentru băieți și fete în mai multe comunități din Moldova. Necesitățile adaptării la cerințele vieții moderne au învins multe obstacole și prejudecăți.

Să ne amintim că abecedarul din 1860 nu era primul abecedar nou, destinat elevilor evrei. În 1855 a apărut la Iași o metodă menită ca „...Israelitenii să învețe singuri românește”. Autorul ei era Mihail Vitlimescu (înainte: Naiman). El fusese cenzorul cărților evreiești tipărite la „Albina” lui Gh. Asachi, în 1843. Se pare că acest abecedar a găsit ecou, deși era tradus în idiş.

Încercările maskilimilor de a înființa școli primare evreiești au avut de întîmpinat multe greutăți timp de de-

■ Studiu

cenii. De altfel, unii copii evrei au urmat cursurile școlii „Treii Ierarhi” din Iași, pe cînd majoritatea învățau în școlile confesionale evreiești, înșușindu-și și acasă elemente de scris-citit în limba română.

În sprijinul școlilor israelito-române a apărut în 1862 un manual mai reușit, semnat de un pedagog calificat, M. Schwarz. „Cuvînte curate sau sentențe din biblie de M. Svarțiu, inspector-direginte al școlilor israelito-române din Iassy”. A fost tipărit tot la H. Goldner, la Iași.

Aceste două manuale au fost pionierii învățămîntului primar modern destinat elevilor evrei din Moldova.

Muzeul evreiesc din Atena

În umbra Acropolei, aproape de Muzeul Național al Greciei, se află Muzeul evreiesc din Atena. Este amenajat într-o clădire cu nouă camere, o construcție veche din centrul capitalei elene. Inițial, a fost destinat să prezinte un memorial al Holocaustului pe meleagurile grecești. Monumentele grecești menționate nu constituiau o concurență zdrobitoare pentru un memorial care amintea de cea mai abominabilă crimă din istoria omenirii. Dar ceea ce fusese destinat a fi doar un memorial a devenit o parte a unui muzeu istorico-etnografic, cum rareori se văd.

Și mai mult. În timpul sezonului turistic, când aproape 20 000 de călători vizitează zilnic monumentele istorice grecești, mulți dintre aceștia, în special evrei, trec și pragul Muzeului evreiesc. Ei sînt întîmpinați de ghizi bine pregătiți, care le dau explicațiile necesare.

„Sîntem profund mișcați”, „Nu ne-am așteptat la așa ceva la Atena”, „Înima îmi este înduioșată”, sînt cîteva aprecieri notate de vizitatori în cartea de oaspeți, de către turiști din S.U.A., Franța, Anglia, Finlanda, R.F.G. și chiar din Zimbabwe. Aceste însemnări constituie o încurajare pentru inimosul director al instituției și un imbold pentru prietenii din New York, care vor să mute muzeul într-o clădire mai mare și mai modernă decît cea actuală.

Documentele atestă că evreii se aflau în Grecia înainte de distrugerea Templului. Deocamdată, Muzeul din Atena posedă documente și alte mărturii privind existența evreilor din timpurile moderne, — perioadă cînd Grecia făcea parte din imperiul otoman — și numeroase acte din anii (cîui de-al doilea război mondial, cînd naștii hotărâu soarta evreilor și neevreilor aflați pe teritoriul Greciei.

Printre cele mai vechi și mai mari comunități evreiești, sînt indicate cele din Salonic și Corint. Fiind sub dominația otomană, evreii puteau pleca ori cînd la Ierusalim, aflăt atunci sub aceeași stăpînire. Și după sfîrșitul dominației turcești evreii erau cetățeni care se bucurau de o considerație deosebită, fiind „de primă necesitate” pentru economie și comerț.

Din acea perioadă Muzeul expune fotografii de evrei cu barbă și fes. Documentele arată că Salonicul era un oraș bogat, cu o numeroasă populație evreiască. În anii '30 a fost vizitat de Ben Gurion; acesta s-a întors în Tara Sfîntă însoțit de numeroși docheri evrei dorinți să vină să lucreze în portul Haifa.

Un stand ne prezintă cupe și stesnice. Alături, o vitrină adăpostește sucuri valoroase de Tora și obiecte de cult aflate în posesia sinagogilor și a unor familii.

Manechine cu costume vechi, avînd caracteristici specifice țării în care au fost create, atrag atenția vizitatorului. Un tablou ne înfățișează o tînară evreică, la intrarea în casă, îmbrăcată după stilul grecesc. Pe ușorul ușii se vede mezusa.

Într-o încăpere a fost reconstituită mica sinagogă din Patras, după ce nu a mai rămas nici un evreu în acea localitate (1979).

Fotografii și cărți (în ladino) dovedesc că în Grecia au existat dintotdeauna două comunități: sefardă, a evreilor expulzați din Spania (1492), din Portugalia, din Sicilia, care s-au stabilit nu numai la Corfu și Salonic ci chiar pînă în munții Macedoniei, ca, de exemplu, la Castoria; mai existau însă și așa-numiții romanioti, primii evrei care au emigrat în Grecia. Ei se deosebeau de ceilalți evrei sub toate aspectele: îmbrăcăminte, ritual religios, cărți de rugăciuni,

alimentație, etc. Evreii așkenazimi au venit din Bavaria și Polonia.

Biblioteca Muzeului din Atena cuprinde peste 1 000 de volume, dar, din lipsă de spațiu, nu pot fi expuse decît o treime din totalul lor.

În ciuda „epurării” efectuate de conducătorul nazist Rosenberg, în aprilie 1941, au fost salvate multe bunuri evreiești, datorită ajutorului acordat de oameni înțelepți și cinstiți, care le-au ascuns și, mai ales, datorită și unor bulgari, care au ocupat Tracia și Macedonia în anul 1941. Ei au reușit să le adăpostească în locuri sigure.

După război, Banca Națională a Bulgariei a restituit comorile evreiești Greciei și comunităților cărora le-au aparținut. Aceste bunuri constituie acum fondul de bază al Muzeului. De asemenea sînt expuse documentele recent descoperite: hste de nume și fotografii ale evreilor deportați din micul oraș Serres (Tracia). Printre acestea se află un caiet cu 258 de nume, trecute pe 36 de pagini, consemnate la 12 iunie 1942. Mai tîrziu, în martie 1943, toți evreii din Serres, (aproape 600 de inși), au trebuit să predea toate ceasurile și bijuteriile, apoi urmele lor s-au pierdut la Treblinka.

În muzeu se mai găsesc mari cantități de documente (600 de kg), care cuprind liste de obiecte personale de valoare, listele întreprinderilor, ale locuințelor, ale imobilelor evreiești din Salonic, liste pe care evreii au trebuit să le completeze înainte de a fi adunați în ghietouri, la 4 martie 1943, și apoi deportați la Auschwitz. Magazinelor și locuințelor au fost apoi prădate. Totuși, la Muzeu se încearcă acum ca cercetările să se orienteze spre urmele celor 2 600 de evrei din Salonic menționați în listele de posesori ai unui teren sau ai unei locuințe. Este o acțiune lipsită de speranțe, căci urmele duc doar la Auschwitz.

O cameră mică a Muzeului din Atena este dedicată evreilor din Grecia în timpul Holocaustului. Este puțin din ceea ce a reprezentat comunitatea mare, bogată, a Greciei: doar cîteva fotografii, statistici, îmbrăcăminte cu galbena „stea a evreilor”. Nimic mai mult decît amintiri zguduitoare.

La început au fost loviți evreii din Salonic și Grecia de nord. Din ordinul ocupanților nazisti, au fost izgoniți bulgarii și evreii. După primele arestări și devastarea sinagogii, în iulie 1942, toți bărbații evrei între 18 și 45 de ani au fost trimiși la muncă forțată, mulți dintre ei fiind infomețați și epuizați. La începutul lunii februarie 1943 au preluat comanda la Salonic faimosul conducător SS, Dieter Wisliceny și ajutorul său, criminalul Alois Brunner, Hauptsturmführer SS. Au intrat în vigoare legile de la Nürnberg, din 1935 și, la 15 martie 1943, au fost deportați, în vagoane de vite, primii 2 500 de evrei cu destinația Polonia. Pînă la 15 august au fost trimise la moarte, la Auschwitz, 19 transporturi, în total 45 649 de bărbați, femei și copii evrei.

Și totuși, Alois Brunner, austriac, acum în vîrstă de 77 de ani, trăiește liber. După război, în februarie 1954, a reușit, cu numele fals de dr. Georg Fischer, să părăsească Germania.

Din cei aproape 100 000 de evrei care au locuit în Grecia, 86 000 au fost uciși în camerele de gazare sau au murit la muncă forțată. Intre ei se aflau și evrei din insula Kos, care a fost ocupată de trupele britanice în septembrie 1943, la două săptămîni după deportarea lor. La Kos nu mai există o comunitate evreiască. A rămas doar sinagoga.

La Muzeu s-a difuzat impresionanta carte de amintiri scrisă de Enkos Sevillias, unul dintre puținii greci care au supraviețuit la Auschwitz. A murit în 1974 într-un accident de automobil. Dar unul dintre ultimii care au supraviețuit dominației naziste în Grecia, Joseph Lovinger, este acum președintele comunității din țară și vicepreședinte al Congresului evreiesc european. El a fugit înainte de război de la Budapesta în Grecia, iar în 1945 a fost ascuns de greci. Și acum îi mai caută pe grecii care și-au riscat viața pentru a o salva pe a lui. Vor fi murit? Vor să rămîna

Cînd va reînvia Cahalu

Tudor Arghezi

Se pare că articolele noastre asupra evreilor n-au fost primite de toată lumea cu plăcere. Ideea că li s-ar putea acorda măcar onora dintr-inși drepturile atît de meritare, cît puțin prin prezența unui mare număr de evrei sub steagul războinic al țării, supăra pe unii, și poate că pe mai mulți decît ne închipuim. Să fie din pricina numai a sentimentului patriotic înțelec ca o ură de rasă? Se poate și e de gustător de regretabil. Și nu cumva nemulțumii aparțin mai ales claselor bogate?

Articolele noastre au provocat o corespondență voluminoasă și nu sîntem în afară din cale de necăjiți de cele cîteva scrisori injurioase primite, căci compensația injuriilor au avut chiar corespondenții noștri grija să ne-o acorde, ferindu-se să se scaldese. Aceia din ei care ne invinovătesc a fi „plătiiți de jidani”, au și o scuza, căci iscăind ar fi siliți să-și susție și mai departe „vederile”, ceea ce recunoaștem că pentru fricoși e dureros și greu.

Ciudat e, fie zis în treacă, efectul pe care o credință, o idee, un principiu îl poate face asupra unui creier interesat și pretul pe care îl află sinceritatea la oamenii obișnuiți să-și construiască viața și visurile din materiale false. În chestia evreiască mai cu seamă politicienii mărunți au răspîndit părerea că un indigenat se susține cu alte argumente decît cu ale minții și nu se admite de către orișicine că starea evreilor poate fi discutată cu același interes pur intelectual cu care se analizează viața plantelor în profunzimea oceanelor și că o inteligentă poate acționa subit alt imboid decît al banilor. Dacă evreii au reputația de a fi milionari, ideile nu se mai pot preocupă de dînsii. Prin urmare, fără să fie bătute de o asociație cu milionul?

Nu mai că noi nu ne adresăm nici politicienilor care cunosc latura „unsă” a chestiei, și nici evreilor bogati. Aceștia ne sînt indiferenți chiar prin aceea că sînt bogati, și pentru că în definitiv pot să-și plătească luxul unei împămînteniri cînd, într-o societate întemeiată numai pe avere, îi apucă strania fantezie de a se decora cu hîste drepturi pe care banul le face pentru posesorii inutile. În capul unei averi, un om reprezintă și este singur un Stat, cu desăvîrșire independent și un Stat în Stat, un Stat oriunde fără să fie

anonimi? Cine știe? Faptul rămîne însă un model de lucru. Acum mai locuiesc în numai 5 000 de evrei, din care Atena, 1 000 la Salonic, iar răspîndiți în țară. Există tîți cu peste 20 de membri, gogi, la: Atena, Salonic, Trikkala, Ioannina, Chalki. La marile sărbători, la Atena este folosită cîte o sinagogă aparține ritului sefard.

Comunitatea din Atena scoală evreiască de cultură limbă ebraică. Sinagoga se află în apropierea cimitirului Kos.

La Chania, pe insula Creta și Verroia mai există și azi mai sînt folosite, și se fac eforturi pînă la urmă, dar o vreiști de acolo și de pe la Kavalla sau Kardissa și prea sărace, sau membrii troyat în orașe mari și în ca și mulți alți greci.

Muzeul din Atena este un monument comemorativ al Holocaustului. El constituie și un apel către tîtor de a se îngriji și de el din Grecia.

necesar ca unul din Statele să acopere cu titlurile lui. Și de a vedere superior, evreii au mulți tocmai pentru starea de oameni aproape abstracti. A unei țări fără să-și aparție și într-un pămînt, ce li reneșă, nici nu s-ar fi născut. Interesele unui evreu român care se dăruie în străinătate, străin de aț de străin aici, matriculele române, atunci cînd această în teorie de vreme ce lădă și li lipsește de fapt de vreme și situația în România.

Noi ne adresăm oamenilor sau mai mult nouă înșine în bîre cu eul nostru, prin scris, hotărît că rezolvarea chestiei este o datorie pentru satul și pentru binele țării. Dar onest și mai frumos ca amar capete nici o lumină și să ne impresia grotescă și haioasă, aceasta nu ne mai privește, și nu este a acelora care ca noi și-și vor face datoria pînă la

Provinciai unei rezolvări chestiei evreiești au argument noi nu ne îndoiim de sinceritatea poată și de un sentiment de teamă. Ceea ce ne miră și oarecare îndoială asupra dreptății ei nu acordă la rîndul lui, teia sincerității și partizanității chestiunii, pe care ei sînt de încurcă atît de mult și și o Excluzivismul e în această o slăbiciune și o inferioritate.

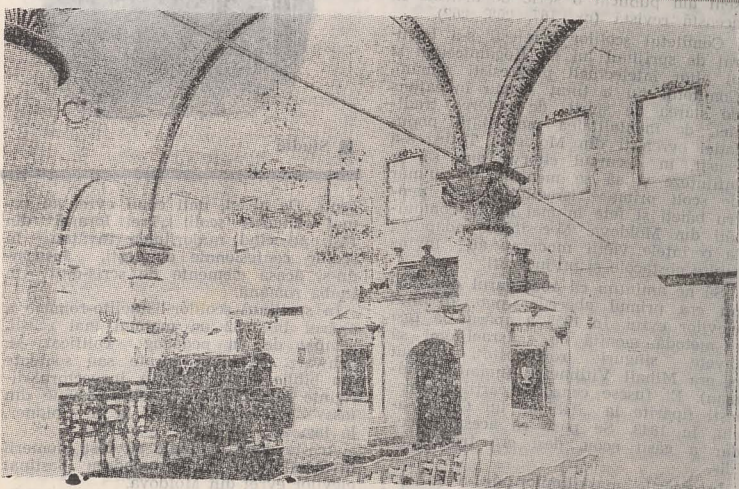
Se potrive cu evreii ceea o cut cu lezuții. Ignoranța o au nevie de cite o speranță le stăruiesc înainte de a se ca un soi de putere; de cite o paie și cirpe. Terorarea lezu speculată riguros de către o beră-cugetare. Însă cum lezu seră de mult și s-a remarcat realitate, grosul ducea lipsă și personajul cel nou se înfăia dia populară, a societății supra contururile unui jidov cu bară cîni, bețiv de singe creștinesc lenși spirite au fost ieri am sînt azi antisemite. Cînd noi evrei, o să se născocesc alte el nouă, care să corespundă la staționară a unei anume caligigență.

Se poate combate la evrei în dreptul de oameni și de cetățituli în care s-au născut. Poate lupte cu acea nuanță cerebrală îi împinge la o analiză excesivă rilor și la deprecierea unor tîni. Dar aceasta e o luptă de intelecte, o luptă filosofică și cu atît mai folositoare cu cît e o varietate mare de inteligență țara noastră inteligentă și de trebuie să fie lipsită.

Dar dreptul la viața politică poate combate nimeni decît cu drept și protivnice spiritului țional civilizator.

I. N. THOR (TUDOR ARGHEZI)

(Din „Seara”, an. IV, nr. 177, 1913, p. 1; ortografia din doilea articol oferit de Tudor Arghezi; primul a aparut în trecut, n. red.)

Într-o sală a muzeului

FRAGMENTE DIN VOLUMUL „PRIMEJDII, ÎNCERCĂRI ȘI MINUNI”*

Așa am devenit Șef Rabin

CINE VA DUCE, ÎN SUS, „SACUL” CU NECAZURI EVREIEȘTI ?
CINE, DACĂ NU EU ?

Cind trupele rusești au intrat în București, după 23 August 1944, evreii români mâși în viață au trăit zile de intensă durere. Simțeam că am fost salvați, în timpul moment, de la osinda morții.

Desigur Antonescu și-a schimbat poziția față de evrei după dezastrul armatei germane și românesci de la Stalpa și devenise mai puțin dispus să ceseze la cererile lui Hitler sau să caute să cîștige bunăvoința prin continuarea unui de exterminare a evreilor. Dacă Hitler ar fi ocupat România, evreii ar fi însoțit anihilarea totală. „Bukarest agablat”, organul Ambasadei germane în București, prezicea că, la sfîrșitul lui 1944, România va fi „Judenrein”, curățată de evrei”. Trenuri fuseseră egărite pentru noi cu destinația lagărilor de exterminare de la Belzec, din Polonia. Văzînd însă evoluția războiului, Antonescu și acoliții săi și-au schimbat poziția.

Ziua socotelilor se apropia și asasinii îl pregăteau alibiul. Iată-l deci pe „Conducătorul” pogromului de la Iași, al dețurătorilor în Transnistria, al pogromurilor din Basarabia și Bucovina, iată-l pe Antonescu devenind „binefăcătorul” nostru, al celor rămași în viață.

Am spus-o la un simpozion organizat în București în anul 1974 și o repet. Antonescu s-a comportat la fel ca un bandit care, împreună cu asociații, m-au prins pe mine și pe fratele meu într-o pădure. Mi-au ucis fratele, ne-au fuit, dar, în ultimul moment, cînd era să mă omoare și pe mine, a zărit că vine silitia. Atunci el m-a apărut și nu le-a dat voie „aliților” săi să mă ucidă.

Îi datorez viața lui Antonescu. Fără nimeni, eram cu toții azi în cuptoarele care s-au pregătit la Belzec. E adevărat, să aceasta nu diminuează cu nimic etica cu care va rămîne în istorie, aceea „călău a sute de mii de evrei”. Nemții bombardat Bucureștiul după 23 August, fără rezultat. Manfred Killinger, ambasadorul german la București, s-a sinucis, ca rezultat al trupelor germane a capitulat. După intrarea trupelor rusești pe teritoriul românesc, pe care a încercat în dar să o prevină, Antonescu a fost rășinat de la putere: invitat la Palat de la rege, el a fost arestat, după cum știu, în ziua de 23 August 1944.

Comuniștii au intrat în guvernul de aliație format cu acest prilej. Cu timpul, ei deveniți tot mai puternici și pînă la urmă au impus abdicarea regelui. La început fuseseră însă mulțumiți să împartă puterea și să-și aștepte ora, activînd pe linie economică și socială.

Evreii români au simțit o mare recuștință față de Uniunea Sovietică, iar eu aparțeam acestui sentiment, dar nu pentru că așa mi s'impărtașit ideologia acesteia.

Din constatarea că sovieticii sînt aceia care ne-au salvat viața. Unii evrei au devenit însă aprigi comunisti, din convingere, alții din oportunism. Alții au ajuns iar în conducerea partidului. Ca și în trecut, pentru început comunistii au prelat o coaliție la conducerea de comunități și au conlucrat cu celelalte șase articole evreiești, incluzîndu-i pe sioniști, artidul evreiesc, cel liberal, cel național-trănesc, cel social-democrat și Uniunea vrelor Români (fracțiunea Sărăteanu).

Pînă la sfîrșitul anului 1946, fusesem les succesiv în trei poziții cheie în viața religioasă a Bucureștiului: eram președintele Secției Culturii, membru al Sfatului Rabinic și Rabinul Sinagogii Mari. În statul rabinic al Capitalei am fost ocupat la cererea scrisă a fostului Șef Rabin Alexandru Safran.

Ca Rabin al Sinagogii Mari fusesem instalat și binecuvîntat tot de către D-sa. Ca președinte al Secției Culturii, am fost ratificat prin votul reprezentanței Comunității, vot la care a participat Șef Rabinul, care era membru de drept al acesteia. M-am găsit confruntat cu o situație intolerabilă. Haosul și irresponsabilitatea omnean în materie religioasă, fiecare sinagogă își conducea serviciul religios după bunul plac al persoanelor care o conduceau.

Normele elementare religioase erau ignorate cu desăvîrșire. Matza, aluatul nedospit, obligatoriu în săptămîna de Pesah, era pregătit în condiții oribile, atît în punct de vedere ritual, cit și igienic. Kasrut-ul, respectarea regulilor rituale și hietice ale cîrni, era ca și inexistent.

Intelesul învîțăturilor Torei, ca o Torat Taim, o lege a vieții, a fost falsificat. Rușăciunile de Kadis și Izkor, legate de memoria celor dispăruți, rămăseseră singurele vestigii ale vieții religioase. Se prac-

tica indiferența ostentativă față de autoritățile rabinice mai înalte. Astfel mi-am început activitatea.

Privind înapoi, la anii aceia de incertitudine, poți să te simți oarecum încurcat. Condițiile sociale și politice ale României erau în schimbare, iar noi încercam restaurarea vieții evreiești din țară, dispunîndu-ne în legătură cu aspecte foarte minore, dacă avem în vedere marile probleme care trebuiau rezolvate. Vechea conducere nu înțelegea noile auspicii, semnele de schimbare. Păreau să fie mai puțin preocupată de soarta comunităților lor decît de destinul personal. Se simțea lipsa autorității și a busolei ferme.

Mi-am început activitatea cu energie și perseverență. Nu-i nici o mirare că am devenit în scurt-timp foarte popular. Mai întîi era nevoie să repunem totul pe baze legale. Poate părea straniu, dar m-am bucurat de sprijinul comunităților în acest sens. Președintele Secției Administrative, Leon Stern, care a devenit mai tîrziu președintele Comunității București, m-a ajutat. El, care era comunist, împreună cu dr. Jean Aberman, un activist devotat și conducător sionist, m-au ajutat să rezolv problema realizării de matza conform prescripțiilor rituale, precum și cea a asigurării de carne kașer pentru evreii religioși.

Apoi m-am ocupat de problema Șabatului, pînănd capăt incredibilei situații care țura de atîta vreme în școlile evreiești, unde nici profesorii, nici elevii nu respectau Șabatul. Am deschis o baie rituală, mikva, precum și o casă pentru bătrînii și bolnavii care se întorseseră din lagăr și aveau nevoie de îngrijire adecvată din partea comunității. Eram uluit apoi de neglijența arătată în problema căsătoriilor și a divorțurilor, care conduseseră la un număr ridicat de căsătorii înșelătoare. Eu consideram aceste aspecte drept fundamentale din punct de vedere religios și am inițiat cercetări minuțioase asupra statutului religios și civil al cuplurilor care doreau să se căsătorească. Astfel am pus capăt incorectitudinilor de tot felul care desfigurau viața evreiască, precum, de exemplu, căsătorii mixte (prin verificarea serioasă a apartenenței religioase a părților), bigamii religioase (prin cercetarea celibatarului sau a actelor de divorț iudaic etc.).

Mai presus de toate, am inițiat reguli stricte de desfășurare a serviciilor religioase. Înainte vreme, un adevărat *Toliva-vohu* domnea în serviciile și practicile sinagogilor. Oricine dorea putea să slujească într-o sinagogă, chiar fără pregătire și fără control. Plătînd cu un greu tribut de ostilitate din partea celor înțereși, am stabilit și aici o autoritate rabinică. Cei interesați numai de cîștiguri de pe urma serviciilor religioase au protestat gălăgios, pretinzînd că apără democrația și „independența sinagogală”, cu toate că de fapt erau dusmanii unității evreiești și ai credinței noastre străvechi. M-au atacat cu răutate, dar fără rezultat, pentru că aveam masele evreiești de partea mea.

Situația politică a supraviețuitorilor populației evreiești era și ea plină de anomalii. Patru sute de mii de evrei de pe teritoriul României antebelice dispăruseră în crematoriile și în gropi comune și fiecare familie era sfîșiată de durere. N-am să uit niciodată prima mea vizită la Oradea, în 1945. Am găsit acolo o comunitate fără bătrîni și fără copii. Cei salvați scăpaseră de moarte pentru că fuseseră folosiți la munci grele de către nazisti. Eliberarea a venit chiar în momentul cînd trebuia să fie duși și dinși la camerele de gazare. Îmi arătau fotografiile de pe perete. „Aici puteți vedea părinții mei, aici soția și copiii, frații și surorile!” Fotografii, umbre, amintiri. Erau bolnavi. Fuseseră aproape de pragul nebuniei, atînci cînd trăiseră chinurile iadului pe pămînt, iar acum se simțeau singuri și nefericiți.

Pentru cei mai mulți dintre ei, singura cale de a-și reface viața era plecarea în Eretz-Israel. Nu se mai încredeau în nimeni și aveau motive pentru această atitudine. Dacă trebuiau să continue să trăiască, voiau să devină stăpîni destinelor lor și al copiilor lor, să trăiască o viață normală și independentă. Vapoare plecau în Palestina, încărcate cu acești evrei disperati. Masele evreiești așteptau plecarea vapoarelor, iar tineretul evreu tînjea pentru unica ocazie de a renaste la o viață demnă de a fi trăită: *Alia* spre Israel.

Dar comunitățile evrei aveau ideile lor, optau emigrării și făceau totul pentru a opti sau reduce valul plecărilor în Palestina. Comitetul Democrat Evreiesc era denumirea oficială a organizației condusă

de evrei comunisti, incluzînd și sioniști de stînga și Uniunea Evreilor Români (fracțiunea disidentă a lui M. Z. Sărăteanu), avînd controlul deplin asupra comunităților.

Conducătorii lor erau adesea oameni care nu doreau revenirea la serviciul religios în sinagogi, nici Talmud Toră, nici mikva, nici alte instituții comunitare, ci urmăreau lichidarea vieții evreiești autentice.

Pe de altă parte, evreii naționaliști și religioși intenționau să părăsească România și nu erau interesați în viitorul comunităților. În fapt, se putea constata un fel de înțelegere tacită, nedeclarată, între comunisti și sioniști pentru lichidarea comunităților evreiești. Fiecare avea motivele sale, dar constatarea că „les extremes se touchent” era pe deplin confirmată.

Ambele tabere se înelau însă asupra perspectivei vieții evreiești. Distrugînd instituțiile religioase, culturale și sociale ale poporului evreu, comunistii au accelerat de fapt procesul de emigrare. Chiar evreii fără o puternică conștiință religioasă, dar care voiau totuși să-și păstreze identitatea națională, puteau constata erodarea zilnică a sanselor lor de continuare a spiritului iudaic în această parte a lumii. Deși avea ezitări în ceea ce privește plecarea, C.D.E. i-a ajutat, prin atmosfera pe care o crea, să înțeleagă faptul că nu există nici o îndoială asupra evoluției lucrurilor și că, dacă vor ca ei și copiii lor să rămîna evrei, trebuiau neapărat să plece în Israel. Pe de altă parte, pentru a menține spiritul de *Alia* în sensul său propriu, sioniștii ar fi avut nevoie de o comunitate cu fundamente solide, cu o coeziune dată de educația iudaică. În loc să procedeze în acest fel, ei favorizau haosul și dezorganizarea. Nu *Haifa Council* and yet I knew nothing about the Chief Rabbi's sudden departure. The day before he left, I had visited his residence and discussed with him the agenda of forthcoming religious events. He did not mention to me any plans for travelling abroad. We had known each other for many years — our families respected each other — and we felt quite close. Nobody knew that during his many trips abroad in 1946—7 the Chief Rabbi of a community of 450,000 people, the largest in Eastern Europe, apart from the Soviet Union, with the heaviest responsibilities on his shoulders, was seeking another place of quiet and rest. (He eventually became Chief Rabbi of Geneva.)

So a vacuum was created at the top of the religious community. In the following months I was approached by Israel Bacal, a Communist and a prominent CDE member, with the proposal that I should become a candidate for the Chief Rabbinate. It appeared that I qualified for the post more than any other member of the Rabbinical Council. The other rabbis were either without a general academic background, though they were well-versed in religious matters, or they were too old to assume such a strenuous task. I was young and energetic; my intelecțuean că, pentru a avea un val constant de *olim*, evreii trebuiau să fie educați în spirit național și religios, altfel ar fi devenit simpli emigranți și si-ar fi îndreptat pașii spre alte părți ale lumii și nu spre Israel.

Cei mai mulți rabini, care ar fi putut ajuta la efortul de educație evreiască, își împachetaseră lucrurile și se pregăteau să plece, nefiind interesați în consolidarea vieții evreiești, deși unii dintre ei se aflau chiar în conducerea comunităților.

La sfîrșitul anului 1947, s-a creat o situație neașteptată. Într-o zi, un zvon a început să circule, referitor la faptul că Șef Rabinul Safran ar fi părăsit țara. Poziția Șef Rabinului era puternică și deasupra oricărei controverse. Comunității, care doreau să-și consolideze poziția și să-și cîștige un prestigiu pe baza căruia să controleze viața evreiască, precum și sioniștii, care voiau ca liderul religios să sprijine mișcarea de *Alia*, cu toții se străduiau să-și cîștige bunăvoința. Alexandru Safran participa la ședințele ambelor grupuri cu aceeași generozitate. Eu eram membru al Sfatului Rabinic și Șeful Secției Culturii, și cu toate acestea n-am știut nimic despre plecarea precipitată a Șefului Rabin în prezua plecării sale l-am vizitat acasă și am discutat cu el agenda săptămînilor următoare. Nu mi-a pomenit nimic despre vreo călătorie. Ne cunoșteam bine de mai mulți ani, iar părinții noștri se respectau reciproc și se simțeau apropiați. Nimeni în acea vreme nu bănuia faptul că, în timpul călătoriilor sale în străinătate, în 1946—1947, Șef Rabinul unei comunități de 450 000 de evrei, cea mai mare din Europa de est, în afara Uniunii Sovietice, un om care purta decît pe umerii săi cele mai grele răspunderi, căuta un loc mai liniștit pentru a se retrage.

Astfel a fost creat un vacuum în conducerea comunității. În lunile ce au urmat, Israel Bacal, un vechi comunist și conducător C.D.E.-ist, a dus discuții cu mine spre a mă convinge să candidez la postul de Șef Rabin. Se părea că intrunesc cele mai multe atribute pentru a ocupa înalta magistratură. Ceilalți rabini fie că nu aveau studii academice, chiar dacă erau foarte competenți în materie religioasă, fie că erau prea bătrîni pentru a-și asuma o sarcină atît de grea. Eram tînar și energic. Candidatura mea era acceptabilă pentru toate orientările. Comunității mă considerau un democrat autentic, care împărtașea viața lagărelor de concentrare laolaltă cu conducătorii lor și se dovedise apropiat de masele neprivilegiate, de majoritatea evreilor. Mai mult, eram afiliat social-democratilor, un partid în tradiția liberal-europeană. Rabinii ortodocși mă vedeau ca pe fiul lui Fălciner Ruv, un mare învățat, respectat pentru autoritatea sa în materie halahică și un garant pentru fidelitatea mea față de tradiția iudaică. Pentru toți eram un om al timpurilor, un Rabin cu viziune modernă asupra noulor exigențe ale funcției de Șef Rabin și, în același timp, fidel educației strict ortodoxe primită în casa părintească.

În ciuda tuturor argumentelor favorabile și a dorinței mele de a contribui la activizarea mai intensă a vieții evreiești, am refuzat la început oferta lui Bacal. Am insistat că trebuie mai întîi să existe o declarație publică și limpede asupra vacanței postului de Șef Rabin, cu o mențiune specială asupra necesității unor ațeri libere între candidați. Atunci cînd postul a fost declarat vacant, am acceptat să candidez, cu o condiție. I-am spus lui Bacal: „Sînteți acum în mare tandră și sioniști. Lucrurile pot să se schimbe și să intrăți în conflict. Să nu-mi cereți niciodată să atac sionismul”. Bacal mi-a răspuns: „Poate vom ataca pe unii sioniști în viitor, dar niciodată nu vom ataca sionismul ca atare”. Mai tîrziu, Bacal a prezentat că putusem această condiție; s-a referit la poziția mea atînci cînd lucrurile se schimbaseră într-adevăr în rîu și cînd previziunile mele se adeveriseră.

La 16 iunie 1948, adunarea rabinilor și a reprezentanților tuturor comunităților evreiești din România m-a ales Șef Rabin al României. Au fost prezente personalitățile cele mai prestigioase ale lumii Evreiești: rabinul, Joseph Adler, din Tur-Era, președintele centralei ortodoxe din Transilvania, Gaonul David Sperber din Brașov, dr. Dresler, Prim-Rabin neolog alin Timișoara, Mișu Benvenisti, președintele Executivului Sioniste, Profeta, președintele Comunității Sefarde, Marele Rabin Fridman Ithac din Bihăuși, întregul șfat rabinic al Capitalei etc., mai mulți rabini ortodocși și neologi, conducători sioniști, comunisti, social-democrați și membri ai U.E.R. Contracandidatul meu era David Safran, nepotul fostului Rabin Șef Alexandru Safran. După o atenă examinare a candidaturilor, am fost ales cu o majoritate zdrobitoare, prin vot secret, exprimat în deplină libertate. M-am găsit propulsat deodată în vârful unei piramide ca a cărei bază se aflau vreo 450 000 de evrei și fără nici o experiență spre a face față unei astfel de responsabilități.

La 20 iunie 1948, am fost instalat ca Șef Rabin al Comunității Evreiești din România, la Templul Coral. Vicepreședintele țării, Ștefan Voitec, ministrul cultelor, prof. Ștefan Stoian și alți demnitari erau prezenți la ceremonie. Tatăl meu a pus mîinile pe capul meu și a pronunțat cuvintele încărcate de sens din Binecuvîntarea KOHANIMILOR: „Domnul să te binecuvînteze și să te păzească...”.

Ascultam plin de emoție. Cîte primejdii aveam să înfrunt în viitor, cîți dușmani aveam să înfrînesc? Simțeam o imensă povară pe umerii mei.

Ascultînd binecuvîntarea tatălui meu, mi-am amintit de personajul lui Salom AS din *Der Tillim Yd* („EVREUL CU PSALMI”). Multime de evrei se adunau tot timpul la ușa lui, fiecare cu nevoile și suferința sa. El visa... visa că toate aceste necazuri evreiești le-a pus într-un sac pe care simtea că era dator să-l ducă undeva sus, sus de tot, pe vârful muntelui. Sacul se făcea tot mai greu, furtunile și ploaia îi loveau obraji tot mai tare, iar ploaioarele îi erau rînte de boțovani înfrînți în cale. Israel, evreul cu Psalmi, se simțea slab, nevrednic, neputincios să ducă sacul cu necazuri evreiești pînă pe vîrf. Totuși n-avea încotro. Prea multe erau nevoile, prea grele necazurile. Cine să le ducă sus, dacă nu dînsul? Dar Tillim Yd avea de îndeplinit o misiune și nu avea voie să dea înapoi. Acestea erau simțămîntele mele în ziua aceea memorabilă. De aceea lacrimile îmi curgeau șiroaie pe obraji.

O astfel de „ascensiune” am avut și așa am devenit Șef Rabin.

* Vezi nota introductivă din R.C.M. nr. 691/1990, p. 6.

STIRI

ANUL SEFARD

Implinirea (în 1992) a cinci secole de la expulzarea evreilor din Spania a inspirat crearea „Comitetului Internațional Evreiesc Sephard '92”, a cărui scop este atragerea atenției opiniei publice mondiale asupra evreilor sefarzi. Comitetul intenționează să organizeze, de-a lungul întregului an 1992, o serie de manifestări pe plan local, regional, național și internațional consacrate scoaterii la lumină a evenimentelor care au condus la expulzarea evreilor din Spania în 1492, a tradițiilor generate de închiziția spaniolă, a regenerării ulterioare a comunității sefarde. Din comitetul de conducere al acestui organism — care colaborează cu Federația Mondială Sefardă, prezidată de Nissim Gaon — face parte scriitorul Elie Wiesel, laureat al Premiului Nobel pentru Pace (președinte onorific), Yitzhak Navon, fost președinte al Israelului și actualul ministru al educației din această țară (fondator și președinte), precum și Mauricio Hetchwell Toledano (director). Printre manifestări se includ expoziții, simpozioane pe teme educative, filme, tipărirea unor publicații, excursii în Israel, Spania, Turcia și Maroc.

însăși autoarea, jurnalistă, stabilită în Israel, care, cu toate constrîngerile exercitate asupra ei și a celorlalți evrei, în timpul nazismului, al deportării în groaznicele lagăre de exterminare, își mențineau curajul și spiritul de sacrificiu. În întinsa perioadă a anilor 1933—1945, plină de atrocități, s-a mai inventat un mod de umilire a evreilor: investirea lor cu un al doilea nume specific, Sara

■ Inge Detschkron

pentru femei și Israel pentru bărbați, nume care să marcheze că aceștia sînt „Juden” (evrei). Critica subliniază faptul că găsesc mari cantități de documente (600 de kg), care cuprind liste de obiecte personale de valoare, listele întreprinderilor, ale locuințelor, ale imobilelor evreiești din Salonic, liste pe care evreii au trebuit să le completeze înainte de a fi adunați în ghietouri, la 4 martie 1943, și apoi deportați la Auschwitz, Magazinelor și locuințele au fost apoi prădate. Totuși, la Muzeu se încearcă acum ca cercetările să se orienteze spre urmele celor 2.600 de evrei din Salonic menționați în listele de posesori ai unui teren sau ai unei locuințe. Este o acțiune lipsită de speranțe, căci urmele duc doar la Auschwitz.

De aceea este teatru să dai tribut mai

La artă în chizian ceze, a acestor vit, puner zinte pictu

Per selecți pictori care i. fați lumii hamia. Flanză Irel. u Pinea Weis Des

tuit un adevărat eveniment. Noul spațiu de cultură va acorda un loc special litografiei și ilustrațiilor de carte. Periodic, Muzeul Israelului va imprumuta, pentru expoziții temporare, obiecte și lucrări de artă din patrimoniul său. La aceasta se adaugă expoziții de carte vechi, reprezentînd cele mai diverse culturi de pe glob.

■ KLEZMORIMII DIN KIEV

„Astfel este denumită formația celor 12 cîntăreți evrei de la „Dos freilâh teatr” din orasul

înscris în chiar titulatura companiei. Klezmorimii au întreprins în această primăvară un turneu în Belgia. Considerate ca evenimente culturale excepționale, spectacolele lor au atras un public numeros, dornic să asculte frumoasele cîntece populare evreiești.

FESTIVALUL ISRAELULUI

Prestigioasa reuniune internațională s-a desfășurat și în anul acesta în Israel sub semnul unei înalte exigențe artistice. Spicium pentru cititorii revistei noastre citeva puncte din programul recente ediții. Astfel, la secția muzicală au participat Orchestra Națională din Paris, Opera Națională din Varșovia, Natania devenind în acele zile un adevărat centru muzical, prin numărul și varietatea concertelor

același timp, este gazdă bună lele oferite de ii de dans din ael. Printre tea-s-au numărat: p din New York, din Berlin și are Company, a fost favoritul cinemateca din școli de film rtipicpat cu pro-

La început au fost loviți evreii din Salonic și Grecia de nord. Din ordinul ocupanților nazisti, au fost izgoniți bulgarii și evreii. După primele arestări și devastarea sinagogii, în iulie 1942, toți bărbații evrei între 18 și 45 de ani au fost trimiși la muncă forțată.

■ KLEZMORIMII DIN KIEV

„Astfel este denumită formația celor 12 cîntăreți evrei de la „Dos freilâh teatr” din orasul

cumente atestă că acest oraș a fost un vestit centru de studii medicale, de astronomie și filosofie, datorită și cărturarilor evrei care au trăit în acele locuri. Tot acolo a fost vizitată casa în care a trăit marele Maimonide.

Cu prilejul acestei excursii a fost inaugurat la Barcelona, în locul denumit „Muntele Evreiesc”, un monument în cinstea eroilor evrei căzuți pentru libertatea Spaniei, între anii 1936—1939. Inițiativa înălțării acestui monument aparține Uniunii foștilor rezistenți evrei din Belgia.

COLABORARE

„Netafirm”, o companie industrială a kibbutzului a încheiat cu Institutul pentru Desalinizarea U.R.S.S. un contract de miteria din Israel Sovietică a unor evrei acest profil. Contractul încheiat în urma unor negocieri internaționale de știri agricole, cadru raelul a prezentat o largă din produse agricole și echipament gății, desecări și des- terenuri.

PE SCURT

● Un Disneyland, la modul israelian, va fi construit în împrejurimile Ierusalimului, după cele mai moderne tehnici de arhitectură. Viitorul parc de distracții va avea o serie de sectoare legate de istoria poporului evreu.

● Kibbutzul „Hamat Gader” (în apropierea lacului Tiberiada) este specializat în exportul pieilor de crocodil, furnizate de propria lui crescătorie. O mică piele de crocodil se vinde pe piața externă cu prețuri variînd între 200 și 300 de dolari.

● Yehudi Menuhin, celebrul violonist, a fost distins cu premiul Glenn Gould pe 1989.

● A apărut recent în S.U.A. o carte semnată de Sammy Davis junior, o autobiografie, cu originalul titlu: „Ce i-am făcut bunului Dumnezeu?”. Născut negru și evreu, celebrul cîntăreț și dansator a trebuit să suporte, în întreaga sa carieră,

manifestări rasiste toare. Cartea este apreciată pentru sinceritatea cu care a scrisă.

● Biblia a fost tradusă în prezent în 140 de limbi și dialecte. Față de edițiile Cărții Cărbun recent apărute, se numără cele în limbile vorbite de locuitorii din Bangladesh, Thailanda, Nord, Birmania și din țările ferite populare care locuiesc în Insulele Pacificului.

● Compania de teatru evreiesc din Santiago, Chile, „Anne Frank”, a devenit din anul '89, în tot acest timp un peritoriu variat, alcătuit din piesele unor evrei, dar și din operele teatrului universal, încercînd a avut loc o miera cu piesa „La viața — Viața este mai importantă decît moartea” — nescutului scriitor din America Benjamin Malamud.

HAZANUT

„American Jewish Joint Distribution Committee”, reprezentat de Joseph Malovany (cantor din New York), a înființat la Moscova o școală pentru hazanim (cantori) și un cor bărbătesc, format din 22 de membri. Doisprezece viitori hazanim vor participa la cinci cursuri anuale, conduse de cantorul Malovany, asistat de cantorul Benjamin Glickman din Israel.

DISTINCȚIE

Comitetul reprezentativ de studii iudaice din Chile a felicitat-o cu bucurie pe Renée Cogan, distinsă cu un înalt ordin de către Consiliul Mondial al Educației, pentru vasta sa activitate culturală și de învățămînt pusă în slujba iudaismului. Comunitatea evreiască din Chile se simte onorată pentru distincția primită de un membru al său. De asemenea, au fost felicitate prin prezență Mario Kreutzberger și Alejandro Magnét, pentru premiul Martin Buber pe 1989, care le-a fost decernat de Centrul iudaic din această țară.

PRIMA AUDIȚIE

La Beer Sheva, Israel, a avut loc recent un concert susținut de „Simfonieta”, formație camerală a orașului, care a prezentat în primă audiție lucrarea „Dialoguri dramatice” de Dumitru Bughici, originar din România și stabilit în Israel. Concertul a avut ca solist pe Michaela Petsch, cunoscută violonistă din S.U.A., și ca dirijor tot un american, pe Andrew Schneck. Formația „Simfonieta” s-a impus atenției de-a lungul timpului printr-o aleasă ținută artistică, drept care muzicienii de prestigiu vin cu plăcere să cînte acolo. Astfel, recent a dirijat un concert Wilfred Boetcher, pentru prima oară în Israel, iar harpista Marielle Nordman, din Franța, s-a alăturat și ea formației.

O LECȚIE DE ISTORIE

ȘI CEVA MAI MULT

Pe scena Teatrului „Grips”, din Berlin, au fost prezentate cele 33 de tablouri ale piesei „De azi încolo te vei numi Sara”, o dramaturgie — de Volker Ludwig și Detlef Michael — a cărții „Am purtat steaua galbenă”, de scriitoarea Inge Detschkron. Muzica a fost compusă de Hans-georg Koch. Sînt pagini din viața unei adolescente evreie,

ÎN SPANIA

Agencia de turism „Weinberg” (Belgia) a organizat în această primăvară o excursie intitulată „Viziții Spania iudaică”. Programul a prevăzut vizitarea unor vechi sinagogi și cimitire din orașele Barcelona, Madrid, Toledo, centre care au cunoscut odinioară o bogată viață culturală.

Participanții au făcut un popas mai lung la Córdoba, unde au vizitat Muzeul evreiesc, ale cărui numeroase exponate și do-

Spicuri din presa străină

„Uniunea Studenților Evrei din U.R.S.S.”

În capitala Georgiei sovietice, Tbilisi, 50 de studenți evrei au organizat prima „Uniune a Studenților Evrei din U.R.S.S.”, oficial recunoscută de către „Uniunea Mondială a Studenților Evrei” (The World Union of Jewish Students — WUJS). La acest eveniment, relatat de către Agenția Sovietică de știri TASS, au participat reprezentanți ai oficialităților.

Președintele WUJS, Jossi Abramovici, a declarat că se așteaptă înființarea unor astfel de uniuni și în alte republici.

Cercelări în trecut

Istaclul și Portugalia urmează să colaboreze la întocmirea unui studiu privind contribuția evreilor la unul descoperiri portugheze din secolele XIV—XVI, înteleger survenită în urma întâlnirii ministrului israelian al educației, Yitzhak Navon, cu omologul său portughez.

S-a subliniat, în acest context, că înconjurarea Capului Bunei Speranțe, în anul 1488, precum și descoperirea Braziliei, în anul 1500, au fost posibile și datorită activității oamenilor de știință evrei.

O sinagogă barocă

În orașul Pesaro, care găzduiește anual un „Festival Rossini”, la care participă numeroși iubitori de muzică, oameni de artă din diferite colțuri ale lumii, se află o sinagogă barocă din secolul al XVII-lea, ale cărei

fresce și sculpturi sînt foarte deteriorate de vîrstă și de umiditate din acest pe coasta Adriaticii. Restaurarea ei, înclărită de un proiect de restaurare, deoarece în această nasteri marelui Rossini, nu mai sînt derogația Comunității evreiești a aprobat ca în sinagogă desfășurarea unor manifestări culturale deosebite.

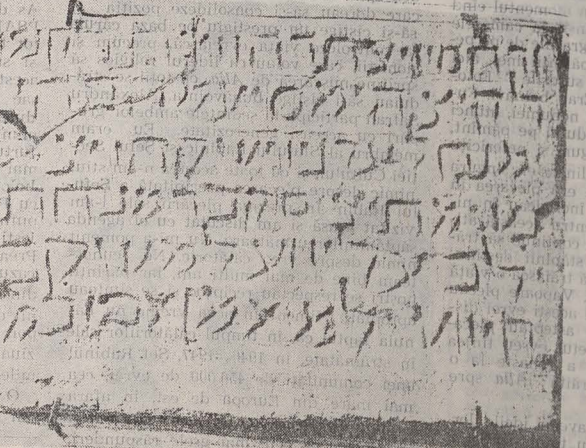
Este interesant faptul că născăz Tullia Zevi, autentică rîni din „Jewish Chronicle” de sărbătorile evreiești, dar acestul publicat în

Sinagoga, mîrturie a prosperității comunității evreiești în trecut, va fi oferit de către un grup de copii israelieni, care au creat o copie a marelui italian Gioacchino Rossini (1792—1868), care a scris opera „Moise”, care este una dintre personalitățile minunate istoriei evreiești.

Un grup de copii israelieni

„Jewish Chronicle” știrea din care aflăm o nouă vizită efectuată de către ministrul agriculturii, domnul Katz-Oz, s-a perfectat o vizită de lucru privind vizita unui grup de copii israelieni în regiunea Cernobil, în 1986, s-a produs un accident nuclear. Această acțiune este organizarea unor vizite

Barcelona: străveche piatră tombală

JOURNAL OF THE ROMANIAN JEWS

Excerpts from the Book "Dangers, Tests and Miracles"

Elected Chief Rabbi of a Devasted Community

When the Russian troops entered Bucharest on 23 August 1944, I and the remainder of Romanian Jews were over-whelmed. It was a day of liberation for us.

We felt that we had been saved from Hitler's death camps. True, Antonescu had begun to change his policy towards the Jews after the German and Romanian disaster at Stalingrad, and had become less willing to meet Hitler's demands or to win his favours by taking open action against the Jews. Had he occupied Romania, Romanian Jews would have faced total annihilation. The magazine of the German Embassy in Bucharest had predicted with glee that the end of 1944 Romania would be *entree* — free of Jews. Trains had already been prepared to send us all to the Belzec extermination camp in Poland. However, seeing the tide turn, Antonescu and the Romanian army commanders. The Germans bombed Bucharest, but to no avail. Manfred von Killinger, the German Ambassador in Bucharest, committed suicide and the rest of his staff was executed. But after the Russians entered Romania, which he had tried desperately to prevent, Antonescu was overthrown: he was invited by King Mihai to the palace and arrested. The Romanian Communist Party then joined a government coalition. They were to become increasingly powerful and eventually to force the King's abdication, but the beginning they were content to receive power and bide their time.

Romanian Jews felt an immense gratitude to the Soviet Union, a feeling which was shared. This was not because of any sympathy for Soviet Communism, but because of the belief that the Soviet Union had saved our lives. However, there were many individual Jews who did become members of the party leadership. Others through opportunism, and who became members of the party leadership. In the Government, Communists joined a coalition in the leadership of the Jewish communities, working harmoniously with the six other parties, including the Socialists, the Jewish Party, the Liberals and the Union of Romanian Jews.

At the end of 1946 I assumed three important responsibilities in the religious life of Bucharest: chairman of the Committee for Cult Affairs, member of the Rabbinical Council of Bucharest — I had been elected onto the Council on the written proposal of Chief Rabbi Safran — and member of the Great Synagogue. In these positions, especially as chairman of the Committee for Cult Affairs, I found myself confronted by an unbearable situation: chaos and irresponsibility reigned over religious matters. Every synagogue conducted its religious services in accordance with the wishes of local personalities. Elementary rules were ignored. *Matzah*, the ritual unleavened bread eaten at Passover, was baked in awful conditions, both from the religious and hygienic points of view. *Kashrut*, dietary laws and ritual slaughter of animals, was almost non-existent. And so important of all, the meaning of teaching as *Torah Hayim*, a Book of Life, was distorted. The prayers of *Kaddish* and *Izkor*, both connected with the dead, remained the sole vestiges of our religious faith. There was public indifference to the higher rabbinical authority. I set myself to work.

Looking back on those years of uncertainty, one must feel a little embarrassed. The social and political frameworks of Romania were radically changing and we were trying to restore Jewish life in the country, but we often clashed over matters of minor relevance to the huge tasks which had to be tackled. The old leadership did not fully understand the omens of the changed conditions. They seemed care less for the fate of their communities than for their own positions and safety. There was a lack of guidance and authority.

I took over my work with energy and perseverance. No wonder that I became the most popular. There was, first of all, a need to put everything on a legal basis. This might seem strange but I had the full support of a Communist, Leon Stern, the chairman of the Administrative Council and later president of the Bucharest Jewish community. He and Dr Jean Abernethy, a devoted Jewish activist and Zionist leader, helped me to ensure the proper baking of *matzah* and the provision of kosher meat to Orthodox Jews.

Then I dealt with the Sabbath problem and put an end to the incredible situation that had lasted for so long in Jewish schools, where pupils and teachers had neglected the Sabbath altogether. I opened a *mikvah* and a house for sick and elderly Jews, who had returned from the camps and needed good care from the community. I was also amazed by the negligence in regard to religious marriages and divorces, which had led to a number of doubtful marriages taking place. I considered this a matter of cardinal importance and, therefore, required a proper investigation of the religious and civil backgrounds of couples wishing to marry. Thus I began to put an end to the improprieties which were disfiguring Jewish life.

Above all, I initiated guidelines for regulating religious services. A real *tohu va-tohu* (chaos) reigned over synagogue services and practices. Whoever wished hard enough could officiate in a synagogue, without any control. At a heavy price I established a rabbinical authority over these matters. Those interested in financial gain only, in profiting from religious services, protested loudly, claiming that they were championing democracy and the independence of synagogues, whereas they were, in fact, the enemies of Jewish unity and the Jewish faith. They attacked me bitterly, but to no avail because I had the support of the Jewish masses.

The political situation of the survivors of the Jewish population was also full of anomalies. Four hundred thousand Jews had disappeared in the crematoria and mass graves, and each surviving family was torn by mourning and suffering. I shall never forget my first visit to Oradea in 1945. There I found a community without old people and children. The survivors had escaped death only because they were doing hard labour for the Nazis. The liberation had come just as they were about to be thrown into the gas chambers. They pointed at photographs on the walls: 'Here you can see my wife here my parents, here my brothers and sisters.' Pictures, shadows, memories. They were ill; they had almost been driven mad while experiencing the torments of hell here on earth, and they all felt terribly lonely. For many of them, the only way to make a new start in life was to take the road to the Land of Israel. They no longer trusted anyone — and with reason. If they were to go on living, they had to become masters of their own fate and that of their children, to live normal and independent lives. Ships were sailing for Palestine crammed with these desperate Jews. The Jewish masses eagerly awaited these ships and Jewish youth craved for the unique opportunity of being reborn to a life worth living: *aliyah* to the Land of Israel.

However, the Jewish Communists, true to their ideas which opposed emigration, did their utmost to stop or reduce the wave of departures to Palestine. The Jewish Democratic Committee (CDE), dominated by the Communists but also including left-wing Zionists and the Union of Romanian Jews, had actually assumed control of the communities. Its leaders included many people who not only did not want to restore the synagogues, Talmud Torahs, *mikvahs* and other institutions, but pursued a policy of liquidating Jewish communal life.

On the other hand, the nationalist and religious Jews, most of whom intended to leave the country, did not care about the future of the communities. There was in fact a tacit, undeclared agreement between the Communists and the Zionists to do away with the Jewish communities. Each group had its own motive, but the saying that *'les extrêmes se touchent'* was once more confirmed. The truth of the matter was — and the following decades proved it — that both camps were short-sighted and did not see things in their true perspective. By destroying the institutions concerned with the religion, culture and welfare of the Jewish people, the Communists actually accelerated the emigration process. Even Jews who did not have a strong Jewish orientation, but who wanted to remain Jewish, could see the daily erosion of the possibilities of continuing to live in the Jewish spirit in these parts of the world. If they hesitated, the CDE dispelled their doubts through the atmosphere it created.

To maintain the spirit of an *aliyah* worthy of the name, the Zionists needed

a community with a solid foundation, kept firm by Jewish education and unity. Instead of appreciating this, the Zionists favoured chaos and disorganization within the community. They did not understand that to have a constant flow of *olim*, the Jews had to be educated in a religious and national spirit, otherwise emigrants would choose to go to the United States instead of Israel. Most of the rabbis who could provide this education, including those who were on the staff of the communities, had already packed their bags to leave and were not interested in consolidating Jewish life.

At the end of 1947 an unexpected situation emerged, which continued until the middle of 1948. One day a rumour spread widely that Chief Rabbi Safran had left the country. Nobody could have foreseen such a development. The Chief Rabbi's position was strong. The Communists, who sought to build up their prestige and to consolidate their hold on Jewish life, and the Zionists, who wanted the religious leader to support *aliyah*, did everything possible to gain his favour. In fact, he attended the meetings of both sides with equal magnanimity.

I was a member of the Rabbinical Council and chairman of the Religious Affairs Council and yet I knew nothing about the Chief Rabbi's sudden departure. The day before he left, I had visited his residence and discussed with him the agenda of forthcoming religious events. He did not mention to me any plans for travelling abroad. We had known each other for many years — our families respected each other — and we felt quite close. Nobody knew that during his many trips abroad in 1946–7 the Chief Rabbi of a community of 450,000 people, the largest in Eastern Europe, apart from the Soviet Union, with the heaviest responsibilities on his shoulders, was seeking another place of quiet and rest. (He eventually became Chief Rabbi of Geneva.)

So a vacuum was created at the top of the religious community. In the following months I was approached by Israel BCADE, a Communist and a prominent CDE member, with the proposal that I should become a candidate for the Chief Rabbinate. It appeared that I qualified for the post more than any other member of the Rabbinical Council. The other rabbis were either without a general academic background, though they were well-versed in religious matters, or they were too old to assume such a strenuous task. I was young and energetic; my candidacy was acceptable to all sides. For the Communists I seemed to be a true democrat, who had shared the hardships of their leaders in the camps, and was close to the masses of the deprived, the majority of the Jewish people. Moreover, I had become affiliated to the Social Democrats a party of liberal European tradition. The Orthodox community saw me as the true offspring of the Fălcăieni Ruv, my revered father, a sage in Israel, a great *Halachic* authority and a guarantor of my fidelity to the Law. For all I represented — of a man of the times, a rabbi with a modern approach to the new exigencies of the Chief Rabbinate office.

Despite all this and my desire for enhanced Jewish activity, I declined Bacal's offer. I insisted that there should first be a clear and public statement about the Chief Rabbinate vacancy, with a specific recognition of the need for free elections. When the vacancy was eventually declared, I agreed to become a candidate on one condition. I told Bacal, 'Now you are in love with Zionism, but things might change and you might bitterly oppose it. Don't ever ask me to attack Zionism from my chair.' Bacal replied, 'We might attack Zionism in the future, but we will never attack Zionism as such.' Bacal later acknowledged the condition I had made but by then things had indeed changed for the worse.

On 16 June 1948, an assembly of rabbis and representatives of all the Jewish communities and groups elected me Chief Rabbi of Romania. It was a most prestigious gathering. Among those present were Rabbi Yitzhak Friedman of Buhuși, Rabbi Joseph Adler of Turda, the *Gaon* David Sperber of Brasov, Dr Drechsler of Temeswar, Moshe Benvenisti (president of the Zionist Executive), Profeta (president of the Sephardic community), and many Orthodox and Neolog (reform) rabbis, Zionist leaders, Communists, Social Democrats and members of the Union of Romanian Jews. My opponent had been Rabbi David Safran, a nephew of the former Chief Rabbi. After careful examination of the candidacies, I was elected by an overwhelming majority. In a secret ballot, an absolutely free election, I received hundreds of votes while my opponent got only fourteen. Suddenly I found myself on top of a religious pyramid without any experience for such a responsibility.

On 20 June 1948, I took the seat of the Chief Rabbi of Romania in the Choral Temple, the main synagogue of Bucharest. The Vice-President, Stefan Voitec, the Minister of Cults (religious denominations), Professor Stanciu Stoian, and other high-ranking officials attended the ceremony. My father put his hands on my head and uttered the moving words: 'May the Lord bless you and guard your way...'

I listened in awe and was deeply shaken. How many dangers would I have to face in the future and how many enemies would I be confronted with? I felt a heavy burden on my shoulders.

Listening to my father's blessing I could not but recollect the feelings of the hero in Sholem Ash's *Der Tillim Yid*. Crowds of Jews had assembled outside the doors of his house, each with his needs and his sufferings. All this Jewish torment was put in a bag and the Tillim Yid felt it his duty to carry it on his shoulders to the top of the mountain. The bag grew heavier and heavier, a rainstorm beat against his cheeks, becoming ever more violent, and his feet were torn by the boulders on his way. But the Tillim Yid had to fulfil his mission and could not turn back.

These were my feelings on that memorable day; this was why tears flowed from my eyes. And this is the way I became Chief Rabbi.

His Eminence's Interview

On May 2, 1990, Mr. William Waldegrave, Minister of State in the Foreign Office of Great Britain, had an interview with Dr Moses Rosen, the Chief Rabbi of the Mosaic Cult in Romania, who was accompanied by Dr. Lionel Kopelovitz, president of the Board of Deputies of British Jews, and Mr. Haim Piener, secretary general of the same association.

The topics discussed were the situation of the Jews in Romania and, generally, the present situation of the cults and minorities in Romania.

The interview took place in a cordial atmosphere.

Invitation

The Romanian Government has invited various international organizations to send observers on the occasion of the elections for the future parliament and for the country's president, on May 20. Such official invitations have been sent to the World Jewish Congress, the U.S. Conference of Presidents, the U.S. Anti-Defamation

League, the U.S. B'nai B'rith Organisation, the President of the Appeal for Conscience Foundation, Rabbi Arthur Schneer, the American Jewish Committee, the Board of Deputies of British Jews, and the European Jewish Congress.

All these organizations are to send delegates.

